

ओली सरकारको वर्षदिन, प्रचण्डको मूल्यांकन

मिलेरै सरकार बनाउनुपर्ने परिस्थितिका कारण हामीले चाहेर पनि सम्भव भएन; बल लगाएर गर्न खोज्दा दलाल र बिचौलियाहरूले प्रभावित पारे

जनजिब्रो संवाददाता

काठमाडौं । कांग्रेस-एमाले गठबन्धनमा बनेको एमाले अध्यक्ष केपी शर्मा ओली नेतृत्वको वर्तमान सरकारले एक वर्ष पूरा गरेको छ । ओली सरकारको एक वर्षका उपलब्धि र कमीकमजोरीबारे सर्वत्र समीक्षा भइरहेका बेला प्रमुख प्रतिपक्षी दलका नेता एवम् नेकपा (माओवादी केन्द्र) का अध्यक्ष तथा पूर्वप्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्ड' ले ३० असारमा संसदलाई सम्बोधन गर्दै आफ्नो धारणा प्रकट गरेका छन् ।

यस्तो छ प्रचण्डको सम्बोधनको पूर्णपाठ-

सम्मानिय सभामुख महोदय, सर्वप्रथम म राष्ट्रिय स्वाधिनता र संघीय



लोकतान्त्रिक गणतन्त्रका निमित्त प्राण उत्सर्ग गर्नुहुने महान सहिदहरूप्रति श्रद्धासुमन

अर्पण गर्दछु । साथै, विभिन्न कालखण्डका क्रान्ति र आन्दोलनका वेपत्ता योद्धा

यातनापीडित तथा घाइते योद्धाहरूप्रति सम्मान प्रकट गर्दछु । यतिखेर बाढी र

पहिरोका कारण रसुवालगायत देशका विभिन्न क्षेत्रमा ठूलो जनघनको क्षति भएको छ ।

केही वर्षका प्राकृतिक विपद्का घटना हेर्दा हाम्रो हिमालय पर्यावरणीय विष्फोटको

क्षेत्रजस्तो बन्दै गएको छ । तसर्थ, हिमताल फुटेर आउने बाढी-पहिरोको जोखिम रोकथाम गर्न, नदीहरू थुनिएर अतिरिक्त जलप्रवाह हुने स्थिति बन्द नदिन, हिमाली पर्यावरणको व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनीकरण गर्न अन्तर्देशीय सूचना प्रणाली तथा अन्तर्राष्ट्रिय समझदारी र सहकार्य तीव्र पारिनुपर्ने भएको छ । गत वर्ष राजधानीकै मुटुमै चार घण्टासम्म उद्धार नपाएर केही नागरिकले ज्यानु गुमाउनुपर्ने अवस्था रह्यो । मौसमविदहरूले यसवर्ष पनि बढी वर्षा हुनसक्ने अनुमान गरेको परिप्रेक्ष्यमा विगतका अनुभवबाट पाठ सिकेर थप क्षति हुन नदिन, विपद्

—| क्रमशः अतिरिक्त पृष्ठमा |—

भण्डारीको राजनीतिक सक्रियता : एमालेभित्र तीव्र ध्रुवीकरण

काठमाडौं । पूर्वराष्ट्रपति विद्यादेवी भण्डारी सक्रिय राजनीतिमा फर्किएसँगै नेकपा (एमाले) को संस्थापन र भण्डारी पक्षमा केन्द्रदेखि जिल्लास्तरसम्मै दुई धारमा ध्रुवीकरण हुने क्रम तीव्र रूपमा अघि बढेको छ । भदौ तेस्रो साता हुने विधान महाधिवेशनसम्म संस्थापन र भण्डारी पक्षमा थप नेताहरू खुल्दै जाने देखिएको छ । पार्टीको पूर्वमहासचिव मदन भण्डारीको जन्मजयन्तीका अवसरमा १४ असारमा आयोजित कार्यक्रममा एमालेका वरिष्ठ उपाध्यक्ष ईश्वर पोखरेलले खुलेरै पूर्वराष्ट्रपति भण्डारी राजनीतिमा आउनुपर्नेमा जोड दिएका थिए । भण्डारी पार्टी राजनीतिमा फर्कने भएपछि प्रधानमन्त्री समेत रहेको एमाले अध्यक्ष केपी शर्मा ओलीको 'सर्वसत्तावादी' शैलीमा चुनौती सिर्जना भएको छ ।

अध्यक्ष ओलीले आगामी महाधिवेशनबाट पनि नेतृत्वमा निरन्तर रहने आकांक्षा देखाइरहेका बेला पूर्वराष्ट्रपति भण्डारीले राजनीतिमा सक्रिय हुने घोषणा गरेर आफू भावी नेतृत्वका लागि अघि सर्ने अभिव्यक्ति दिएपछि एमालेका एउटा पंक्तिले नेताहरूमा ध्रुवीकरण सुरु भएको छ । एमालेबाट अलगिएर माधवकुमार नेपाल, फलनाथ खनाललगायतको समूह बाहिरीएपछि पार्टीभित्र ओली 'सर्वाधिकार सम्पन्न' अध्यक्षका रूपमा रहँदै आएका छन् ।

मंसिर, ०७८ को महाधिवेशनबाट दोस्रो कार्यकालका लागि ओली नै चुनिएपछि एमालेमा फरक मत राख्ने पक्षलाई निषेध गरिएको थियो ।

नेतृत्वसँग फरक मत राख्दा नेताहरू कारबाहीमा परेका अनेकौं दृष्टान्त समेत साक्षी छन् । पूर्वराष्ट्रपति भण्डारी राजनीतिक व्यक्ति भएकाले सक्रिय हुनु स्वाभाविक भएको पोखरेलको बताए भने भण्डारीले पनि स्पष्ट घोषणा गरिन् । त्यसपछि ओलीनिकट नेताहरूले आपत्ति व्यक्त गरेका छन् । ओलीले आफूसँग असन्तुष्ट नेताहरूसँग भेटघाट र छलफल गर्न थालेका छन् । ओलीले गृहजिल्ला भापा पुगेर एमाले नेतृत्वमा आउने भण्डारीको भनाइलाई 'प्रतिक्रियावादीको खेल' भएको टिप्पणी गरे । 'एमालेविनाको देश र केपी ओलीविनाको एमाले होस् भन्नेहरूको कामना पूरा हुँदैन । एमाले साना स्वार्थ बोके पार्टी होइन,' अध्यक्ष ओलीले भने- 'एमालेविरुद्ध जाल बुन्नेहरू सफल हुँदैनन् । माक्रोको जालोमा कहिल्यै भैसी पर्दैन । हामी विरुद्धको भ्रामक प्रचारको पछि लाग्नु हुँदैन ।'

भण्डारी पक्षीय स्थायी कमिटी सदस्य कर्ण थापाले फरक मत राख्नेलाई संस्थापन पक्षबाट धम्की दिइएको दावी गरे । संस्थापन पक्षले पूर्वराष्ट्रपति भण्डारीलाई पार्टीमा सक्रिय हुनबाट रोक्न खोजेको आरोप उनले लगाए । प्रशंसाको भूटो गीत गाउनेहरू नै अध्यक्षको रक्षाकवच हुँ भनेर देशभरका कार्यकर्तालाई धम्कीपूर्ण भाषा बोल्नु पार्टी हित र नीतिविरोधी व्यवहार भएको थापाको आरोप छ । 'नेतृत्वलाई गुमराहमा राखेर सधैँभरि मुखिया हुन सकिन्छ भन्ने कसैलाई लागेको भए उहाँहरूलाई यस्तो चिन्तनबाट छिटो मुक्त हुन अनुरोध गर्छु,' थापाको भनाइ छ- 'कठिन दिनमा पनि सत्यको पक्षमा उभिएर आएको हो, फेरि पनि सत्यकै पक्षमा उभिनेछ ।'

ब्रह्माण्डको संरचना र इतिहास

निल डिग्रास टाइसनको प्रसिद्ध पुस्तक 'हतारमा भएका मानिसका लागि खगोल-भौतिकशास्त्र' को सारांश तथा विश्लेषण

'हतारमा भएका मानिसहरूका लागि खगोल-भौतिकशास्त्र' नील डिग्रास टाइसन (५ अक्टोबर, १९५८) द्वारा लिखित अत्यन्तै लोकप्रिय विज्ञान पुस्तक हो । यो पुस्तक पहिलोपटक सन २०१७ मा प्रकाशित भएको थियो । यो पुस्तक विशेषगरी ब्रह्माण्डका रहस्यहरूलाई बुझ्नमा रुचि राख्ने तर धेरै समय नहुने साधारण जनताका लागि लेखिएको देखिन्छ । यसले जटिल खगोलीय र भौतिकशास्त्रीय अवधारणाहरूलाई सरल एवं रोचक ढंगले बुझाउने प्रयास गरेको छ ।

नील टाइसन एक प्रसिद्ध खगोलशास्त्री, भौतिक वैज्ञानिक र विज्ञान संचारकर्मी हुन् । उनको जन्म अमेरिकाको न्यूयोर्कमा भएको थियो । उनी प्राकृतिक इतिहासको अमेरिकन संग्रहालयमा हेडन प्लानेटेरियमका निर्देशक हुन् । टाइसनले हार्वर्ड विश्वविद्यालयबाट

समय-सन्देश
नारायण गिरी

भौतिकशास्त्रमा स्नातकको उपाधि हासिल गरेर कोलम्बिया विश्वविद्यालयबाट खगोल-भौतिकशास्त्रमा पीएचडी गरे । उनले विज्ञानलाई आम जनतासम्म पुऱ्याउने कार्यमा धेरै महत्त्वपूर्ण योगदान दिएका छन् । उनले विज्ञान क्षेत्रमा 'कस्मस : ए स्पेस-टाइम ओडिसी' जस्ता धेरै महत्त्वपूर्ण टेलिभिजन कार्यक्रम र डकुमेन्ट्रीहरू बनाएका छन् । टाइसनले यो पुस्तकको अतिरिक्त 'डेथ बाइ बल्याक होल' र 'द प्लुटो फाइल्स' जस्ता पुस्तक लेखेका छन् । 'हतारमा भएका मानिसका लागि खगोल-भौतिकविज्ञान'मा जटिल वैज्ञानिक अवधारणाहरूलाई सरल भाषामा बुझाइएको छ ।

टाइसनको पुस्तक 'ब्रह्माण्डको संरचना र इतिहास' अर्थात् 'हतारमा भएका मानिसका लागि खगोल-भौतिकविज्ञान' मा

—| क्रमशः दोस्रो पृष्ठमा |—

विजय प्राप्त गर्ने र सत्ता हातमा लिने कुरा तिनीहरूका लागि मात्र सम्भव छ, जो जनतालाई विश्वास गर्दछन् र उनीहरूकै सिर्जनात्मक क्षमतामा भर परेर फड्को मार्न तयार हुन्छन्।

-लेनिन

जनजिब्रो साप्ताहिक

वर्ष- ३१, अङ्क- १, साउन २ गते शुक्रबार, २०८२

सम्पादकीय

एकतीसौं वर्षमा जनजिब्रो यात्रा

जनजिब्रो प्रकाशन-यात्राले यस अड्कलेखि एकतीसौं वर्षमा पदार्पण गरेको छ। बितेका तीसौं वर्षमा सत्तासीन र गनेचिनिएकाहरू पात्रहरूबाट जनजिब्रोले भोगेका दबाव, तनाव, सास्ती के-कस्तो थियो- भनिरहने पर्देन; ती सबै आम नागरिकले भोगेकै दबाव, तनाव र सास्ती हुन्। ती सबैलाई भेलेर, पचाएर र सामना गरेर निरन्तर जनसेवामा डट्न सकेकामा हामी असाध्यै गौरवान्वित छौं। र, यही सिलसिला निरन्तर जारी रहने प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछौं।

तीस वर्षअघि जनजिब्रोको प्रकाशनारम्भ गर्दा गरिब, दुःखी, असहाय र शासित एवम् सडक-जमिनमा रहेका नागरिकका लागि त पत्रकारिता नै होइन; सञ्चार माध्यम त सत्तासीन, धनीमानी र पहुँचवाला अर्थात् बलिया-बाङ्गो साधन मात्रै हो भनेजस्तो अवस्था लगभग विद्यमान थियो। त्यतिबेला क्रान्ति, विद्रोह र सत्तासँगको प्रश्न होइन; सत्ताधारीहरूकै सेवा, दलाली, चाप्लुसी र भजनकीर्तन नै पत्रकारिता हो र हुनुपर्छ भनेजस्तो समेत अवस्था हावी थियो।

जनजिब्रोभन्दा निकै अघिदेखि नै जनपक्षीय पत्रकारिता क्रियाशील थियो; थुप्रै जनपक्षीय सञ्चार माध्यम क्रियाशील थिए। र, तिनैका लहरमा थपिएको एउटा सानो थप प्रयास थियो- जनजिब्रो प्रकाशन अभियान। तीमध्येका कयौं थाके, गले र भागे; कतिपयले वर्गान्तरण समेत गरे। तीमध्येका कयौंचाहिँ अद्यापि जनपक्षीय पत्रकारितामै निरन्तर क्रियाशील छन्। र, तिनैमध्येको एक हो- जनजिब्रो साप्ताहिक। स्थापनाकालकै सिद्धान्त, दृष्टिकोण र वैचारिक धारमा निरन्तर टिक्ने जनपक्षीय सञ्चारकर्ममा जनजिब्रोको एकतीसौं वसन्तारोहण सुरु भएको यस सुखद अवसरमा सबैमा हार्दिक शुभकामना!

ब्रह्माण्डको...

जटिल वैज्ञानिक अवधारणाहरूलाई सरल भाषामा बुझाएको छ। त्यसकारण यो पुस्तक आम पाठकहरूको लागि धेरै महत्त्वपूर्ण छ। यसमा ब्रह्माण्डसँग जोडिएका धेरै रोचक तथ्य र जानकारीहरू सामेल गरिएका छन्, जसबाट पाठकहरू धेरै आकर्षित हुने देखिन्छ। यो पुस्तक संक्षिप्तमा लेखिएकोले गर्दा प्रत्येक पाठकहरूको लागि पनि उपयोगी हुने देखिन्छ। पुस्तक सरल भाषामा लेखिए पनि यसमा वैज्ञानिक सटिकता व्यापक रूपमा पाइन्छ। यो पुस्तक विद्यार्थी र विज्ञानप्रति उत्सुक आम मानिसहरूको लागि उत्कृष्ट सामग्री हो। यसले उनीहरूलाई खगोल-भौतिकीका मूल अवधारणाहरूको बारेमा शिक्षित गर्दछ। यसकारणले यो ब्रह्माण्डको बारेमा जान्न इच्छुक सबैको लागि धेरै उपयोगी छ।

सारांशसहितको विश्लेषण

मानिसले आफ्नो वरिपरिको संसारलाई बुझ्न थालेपछि जीवन विस्तारै उत्कृष्ट बन्दै गयो। यद्यपि मानिसले आकासतिर हेर्दा अलग्गै संसार भएको र यो संसारमा सूर्य, ग्रह, उपग्रह, तारा, आदि विद्यमान रहेको कुरा देखेपछि उसको मनमा अनेकौं प्रश्नहरू जागृत भए। त्यसपछि मानिस त्यो संसारको बारेमा कसरी जानकारी हासिल गर्ने भन्नेतिर लाम्छाल्यो। इतिहासमा धेरै ठूला दार्शनिकहरूले यो रहस्यपूर्ण संसारलाई बुझ्ने प्रयास गरेका थिए। विभिन्न महान वैज्ञानिकहरूले

पनि ब्रह्माण्डको निर्माणको बारेमा आ-आफ्ना विचार प्रस्तुत गरे। विभिन्न दार्शनिक, विद्वान र धार्मिक चिन्तकहरूले पनि आफ्नो ढंगले यसको बारेमा विचार राखे। अहिलेसम्म पनि यी प्रश्नहरूको वास्तविक उत्तर आउन सकेको देखिँदैन। तर विज्ञानले यो प्रश्नसँग जोडिएका धेरै चीजहरूलाई सामुने ल्याएको छ र केही हदसम्म यी प्रश्नहरूको उत्तर प्राप्त हुनलागेको छ। विज्ञानको सहायताबाट विस्तारै अझ बढी जानकारी प्राप्त हुँदै गयो र हामी यी प्रश्नको उत्तर नजिक पुग्न लाग्यौं।

तारा, अन्तरिक्ष र ब्रह्माण्डको यो संसारको बारेमा बुझ्ने विज्ञानलाई खगोल-भौतिकशास्त्र भनिन्छ। यसको एउटा धेरै ठूलो समस्या के देखिन्छ भने यो धेरै जटिल हुन्छ र यसकारणले गर्दा यसलाई बुझ्नको लागि विज्ञानको राम्रो ज्ञान हुनुपर्छ। २०औं शताब्दीमा गएर मात्र ब्रह्माण्ड सम्बन्धी जटिल विषयका रहस्यहरूलाई प्रकट गर्न लागियो। यसपछि यो संसारमा के कुरा गुप्त छ भन्ने कुरा थाहा भयो। पृथ्वी बाहेक पनि संसारमा अति धेरै अलग-अलग प्रकारका ग्रह विद्यमान छन्, कुनै ग्रहमा आगोका नदीहरू बग्दछन् भने कतै कहिल्यै दिन हुँदैन। केही यस्ता ग्रह पनि छन्, जहाँ जमिनमा खुट्टा राख्न नै संभव हुँदैन र केही यस्ता ग्रह छन्, जहाँ खुट्टा उठाउने सकिँदैन। यो रहस्यको बारेमा थाहा पाउन वैज्ञानिकले अन्तरिक्षमा धेरै उपग्रहहरू पठाए। वैज्ञानिक स्वयं अन्तरिक्षमा गएर ब्रह्माण्डको संसारलाई अझ

गहिराइपूर्वक पत्ता लगाउने कोशिसमा लागे र अहिलेसम्म पनि लागिरहेका छन्। तर यसको उत्तर यति सजिलैसँग प्राप्त गर्न सकिँदैन। किनकि यो संसार अति विशाल छ। हाम्रो कल्पनाभन्दा पनि धेरै परसम्म फैलिएको यो संसारको बारेमा जान्नको लागि अझै धेरै प्रयासको आवश्यकता हुन्छ। तर अहिलेसम्म जति प्रश्नका उत्तर प्राप्त भएका छन्, तिनीहरूको बारेमा बुझ्नु अति आवश्यक हुन्छ। तारा, अन्तरिक्ष र ब्रह्माण्डको यो संसारको बारेमा बुझ्ने विज्ञानलाई खगोल-भौतिकशास्त्र भनिन्छ। यसको एउटा धेरै ठूलो समस्या के देखिन्छ भने यो धेरै जटिल हुन्छ र यसकारणले गर्दा यसलाई बुझ्नको लागि विज्ञानको राम्रो ज्ञान हुनुपर्छ।

निल डेग्रास टाइसनद्वारा लेखिएको पुस्तक 'हजारमा भएका मानिसका लागि खगोल-भौतिकशास्त्र' को शीर्षकबाट नै के थाहा हुन्छ भने यसबाट खगोल-भौतिकीसँग जोडिएका हरेक प्रश्नहरूको जवाफ धेरै सजिलो भाषामा प्राप्त हुन्छ। यसबाट ब्रह्माण्ड सम्बन्धी धेरै प्रश्नहरूको उत्तर प्राप्त गर्नुका साथै ब्रह्माण्ड र यो संसारको बारेमा अरु नयाँ प्रश्नहरू पनि उब्जिन्छन्।

अहिलेसम्मकै सबभन्दा महान् कथा

कथा-कहानीहरू आजमात्र नभएर शताब्दीयौंदेखि मानिसहरूको बीचमा रहिरहेका छन्। केही कथा युद्धका हुन्छन् भने केही अन्य विचित्र विषयवस्तुमा आधारित हुन्छन्। तर यो यस्तो कथा हो, जुन आजसम्मको विशेष कथा हो। यो विशेष किन छ भने यसबाट अन्ततः हामी कसरी बन्यौं र कसरी यो हामी सबै जीवित रहेको संसार बन्यो भन्ने कुरा पत्ता लाग्छ। यो कहानीमा के बताइएको छ भने करिब १४ अरब (विलियन) वर्ष पहिले यो सम्पूर्ण ब्रह्माण्डको ऊर्जा एकै ठाउँ एकत्रित थियो र यो ठाउँ अत्यन्तै सानो थियो। यति सानो ठाउँमा यति धेरै ऊर्जा जम्मा भएर रहिरहेको थियो कि त्यहाँ तापक्रम पनि अत्यन्तै बढी थियो। अन्तमा यो सानो ठाउँमा एउटा धेरै ठूलो विस्फोट भयो र यो विस्फोट नै सम्पूर्ण ब्रह्माण्ड बन्नुको कारण बन्यो। यो विस्फोटलाई 'बिग ब्यांग' अर्थात् महाविस्फोट भनिन्छ।

करिब १४ अरब (विलियन) वर्ष पहिले यो सम्पूर्ण ब्रह्माण्डको ऊर्जा एकै ठाउँ एकत्रित थियो र यो ठाउँ अत्यन्तै सानो थियो। यति सानो ठाउँमा यति धेरै ऊर्जा जम्मा भएर रहिरहेको थियो कि त्यहाँ तापक्रम पनि अत्यन्तै बढी थियो। अन्तमा यो सानो ठाउँमा एउटा धेरै ठूलो विस्फोट भयो र यो विस्फोट नै सम्पूर्ण ब्रह्माण्ड बन्नुको कारण बन्यो।

महाविस्फोटसँगै विद्युत-चुम्बकीय, गुरुत्वाकर्षण र आणविक बल बने र यिनै अलग-अलग प्रकारका बलहरूबाट नै हाम्रो यो संसार कायम रहेको छ। विद्युत-चुम्बकीय शक्ति (इलेक्ट्रो-म्याग्नेटिक फोर्स) ले अलग-अलग अणुहरू (मोलिक्यूलस) लाई आपसमा मिलाउनको लागि काम गर्छ र गुरुत्वाकर्षण बल (ग्याविटेसनल फोर्स) को मद्दतले ठूला-ठूला ग्रह तथा पदार्थको निर्माण भयो। त्यसैबेला ब्रह्माण्डमा समय संचालित हुन थाल्यो। यी सम्पूर्ण ऊर्जा अर्थात् इनर्जी विस्तारै पदार्थमा बदलिन लागे। खुला आँखाले देख्न सकिने चीजका साथै धेरै आँखाले देख्न नसकिने चीजहरू

नै पदार्थ हुन्। केही स्थानलाई घेर्ने हरेक चीजलाई पदार्थ भनिन्छ। यसमा पहाड, समुद्र, ग्रह, तारा जस्ता ठूला-ठूला चीजहरूदेखि लिएर धूलोका कण, वालुवा, कमिला, भाइरस, व्याक्टेरिया जस्ता साना-साना चीज र अन्य धेरै चीजहरू पनि सामेल हुन्छन्। यसमा देख्न नसकिने हावा पनि सामेल छ। आइन्स्टाइनको ऊर्जा समीकरणको आधारमा ऊर्जालाई पदार्थमा बदल्ने यो प्रक्रियालाई बुझ्न सकिन्छ।

महाविस्फोटसँगै धेरै मूल कण (पार्टिकल्स) हरूको पनि निर्माण भयो, जसमा बोसोन कण र लेप्टोन कण पनि सामेल छन्। बोसोन पार्टिकलको बारेमा वैज्ञानिक सत्येन्द्रनाथ बोसले बताएका थिए। उनका अनुसार जसरी एउटा परमाणुमा इलेक्ट्रो, प्रोटोन र न्यूट्रोन हुन्छन्, त्यसरी नै यी तिनैभन्दा साना केही कण हुन्छन् र यी कणहरूको नाम पछि बोसोन पार्टिकल राखियो।

महाविस्फोटपछि सम्पूर्ण ब्रह्माण्ड चीसो हुनलाग्यो। अब ब्रह्माण्ड लगातार फैलिन लाग्यो। यसमा केही ठूला तारा बने, जसको तापमान अति धेरै थियो। यी ताराहरूमा हाम्रो सूर्य पनि सामेल थियो। यी ताराहरूको सतहमा इलेक्ट्रोन बनिरहेका थिए। अर्को एक बिलियन वर्षसम्म ब्रह्माण्ड यसैगरी फैलिँदै र चीसो हुँदै रह्यो। जति-जति ब्रह्माण्ड चीसो हुँदै गयो, त्यति-त्यति नयाँ पदार्थहरूको निर्माण हुँदै गयो। नयाँ तारा र ग्रहहरू बन्दै गए। तारा र ग्रहहरूको यो समूहलाई 'ग्यालेक्सी' भनियो। बिलियनभन्दा बढी 'ग्यालेक्सी' को त्यही क्रममा निर्माण भयो र हरेक 'ग्यालेक्सी' मा अरबौं-खरबौं तारा थिए। ताराहरूको एकदम केन्द्रमा परमाणु विस्फोटकै रूपमा ठूला-ठूला धमाका भइरहेका थिए। यी विस्फोटहरूबाट नयाँ-नयाँ इलेक्ट्रोन र प्रोटोन बनिरहेका थिए।

महाविस्फोट पनि भएको थियो वा थिएन भन्ने बारेमा कसैसँग पनि कुनै प्रमाण छैन। कुनै पनि खगोल-भौतिक वैज्ञानिक ब्रह्माण्डको निर्माण कुनै अर्को घटनाबाट भयो भनेर यसको बारेमा पूर्ण दावीसहित भन्न सक्दैनन्।

महाविस्फोटको करिब ९ अरब वर्षपछि सूर्य बन्यो। यसको साथसाथै कैयौं धेरै ग्यास पनि बन्नलागे, जसमा अक्सिजन र ओजोन पनि सामेल थिए। विस्तारै-विस्तारै फरक-फरक ग्यासहरू बन्नलागे। हाइड्रोजन र अक्सिजन मिलेपछि पानी बन्यो र यही पानीमा नै संसारको पहिलो जीवको उदय भयो। विस्तारै-विस्तारै यो जीव पानीबाट जमिनमा आयो र त्यसपछिको सम्पूर्ण प्रक्रियाको बारेमा क्रमविकास (इभोल्युसन) मा पढ्न सकिन्छ।

यद्यपि महाविस्फोट पनि भएको थियो वा थिएन भन्ने बारेमा कसैसँग पनि कुनै प्रमाण छैन। कुनै पनि खगोल-भौतिक वैज्ञानिक ब्रह्माण्डको निर्माण कुनै अर्को घटनाबाट भयो भनेर यसको बारेमा पूर्ण दावीसहित भन्न सक्दैनन्। केहीले ब्रह्माण्ड सदैवदेखि यस्तै थियो भन्छन्। केही भन्छन्- हाम्रो ब्रह्माण्ड एक मात्र ब्रह्माण्ड होइन, बरु यस्तै प्रकारका हजारौं-लाखौं ब्रह्माण्ड विद्यमान छन्। यसलाई बहुब्रह्माण्ड (मल्टिभर्स) सिद्धान्त भनिन्छ। तर आजसम्म महाविस्फोटको सिद्धान्तलाई नै सबभन्दा उत्कृष्ट सिद्धान्त मानिन्छ, किनकि यसको अतिरिक्त अर्को कुनै पनि धारणाले अन्ततः यो ब्रह्माण्डको निर्माण कसरी भयो भन्ने बारेमा बताउन सक्दैन।

पृथ्वी नै स्वर्ग

सर आइज्याक न्यूटनले गुरुत्वाकर्षणको नियम पत्ता लगाउनुभन्दा पहिले मानिस के सोच्थे भने पृथ्वीमा देखिने प्रकृतिका नियम केवल पृथ्वीमा मात्र सीमित छन्; पृथ्वी बाहिर यस्ता कुनै पनि प्रकारका नियम हुँदैनन्। किनकि त्यसभन्दा पहिलेसम्म मानिसले गुरुत्वाकर्षणको नियमको बारेमा जानकारी हासिल गरेका थिएनन्। न्यूटनले यो नियम ब्रह्माण्डको हरेक चीजमा लागू हुन्छ भनेपछि मानिसले छिट्टै यो कुरालाई स्वीकार पनि गरेका थिएनन्। तर न्यूटनले अन्ततः कसरी गुरुत्वाकर्षणको यो नियम ब्रह्माण्डको सबै ठाउँमा एकै रूपमा हुन्छ भन्ने कुरा प्रमाणित पनि गरे। गुरुत्वाकर्षणको नियम एक उदाहरण मात्र हो। यस्ता कैयौं घटनाहरू मानिसलाई केवल पृथ्वीमा मात्र हुन्छन् भन्ने लाग्थ्यो, जस्तो कि सूर्यको किरण सात रंग मिलेर बनेको हुने कुराको बारेमा पनि मानिसलाई थाहा थिएन। पछि न्यूटनले प्रकाशलाई 'प्रिज्म' को माध्यमबाट सात रंगमा फैलिएको देखाएपछि मानिस आश्चर्यचकित भए। सूर्यको प्रकाश र पृथ्वीमा कुनै बलको प्रकाश एकै जस्तो हो भन्ने कुरा मानिसले थाहा पाएपछि भौतिकशास्त्रका नियमहरूमा बढी भरोसा हुनलाग्यो।

हाम्रो दिमागमा आउने प्रश्न के छन् भने भौतिकशास्त्रका यी नियमले के हाम्रो सौर्यमण्डलभन्दा बाहिर पनि काम गर्छन्? के हाम्रो ग्यालेक्सीभन्दा बाहिर पनि यी नियमले काम गर्छन्? र, यसपछि के अर्को ब्रह्माण्डमा पनि यी नियमले यसरी नै काम गर्छन्?

आज भौतिकशास्त्रका नियमहरूमा भरोसा गर्नुको कारण यही नै हो, किनकि धेरै उदाहरणहरूमा यो कुरा देखिन्छ। प्रकृतिका नियमले सम्पूर्ण ब्रह्माण्डमा एकै प्रकारले काम गर्दछन्। तर हाम्रो दिमागमा आउने प्रश्न के छन् भने भौतिकशास्त्रका यी नियमले के हाम्रो सौर्यमण्डलभन्दा बाहिर पनि काम गर्छन्? के हाम्रो ग्यालेक्सीभन्दा बाहिर पनि यी नियमले काम गर्छन्? र, यसपछि के अर्को ब्रह्माण्डमा पनि यी नियमले यसरी नै काम गर्छन्? यी नियमहरूको समयसँग के सम्बन्ध छ? यी सबै कुराहरूको बारेमा जान्ने इच्छा अलग ग्रहहरू र ग्यालेक्सीमा परीक्षण गरियो। आफ्नो वरिपरिका ताराहरूलाई देखेपछि के बुझियो भने अरु सबै ताराहरू पनि तिनै पदार्थबाट बनेका छन्, जसबाट हाम्रो पृथ्वी बनेको छ। त्यहाँ पनि गुरुत्वाकर्षण नियम थियो र भौतिकशास्त्रका नियम पनि त्यहाँ लागू भइरहेका थिए। यसबाट वैज्ञानिकहरूले के पत्ता लगाए भने भविष्यमा अन्य ग्रहमा जाँदा त्यहाँ पुनः नयाँ नियमहरूको खोज गर्नुपर्दैन। जुन नियम आज यहाँ पढिरहेको छ, तिनै नियमहरूलाई ती ग्रहहरूमा पनि लागू गर्न सकिन्छ।

त्यहाँ पनि प्रकाश

ब्रह्माण्डको हरेक कुनामा एकै प्रकारले व्यवहार गर्ने एउटा अर्को चीज प्रकाशको गति हो। सम्पूर्ण ब्रह्माण्डमा प्रकाशको गतिभन्दा तीव्र रूपमा चल्नसक्ने कुनै पनि चीज छैन। प्रकाशको गतिभन्दा तीव्र चल्ने कुनै वस्तु छैन भन्ने कुरा त सबैलाई थाहा छ, तर भौतिकशास्त्रमा

संभावनाहरूको बढी कुरा गरिन्छ। आजभन्दा धेरै वर्ष पहिले अवश्य मानिस कहिल्यै उड्न सक्दैन पनि भनिएको थियो। त्यसपछि हवाईजहाज कहिल्यै आम मानिसहरूको लागि उपलब्ध हुन सक्दैन पनि भनिएको थियो। त्यसपछि कहिल्यै पनि परमाणु बम बनाउन सकिँदैन पनि भनिएको थियो। त्यसकारण यी सबै चीजहरू पनि शुरूमा असंभव जस्तै प्रतीत हुन्थे। तर प्रकाशको गतिभन्दा अगाडि जाने कुरा वास्तवमै असंभव छ। किनभने प्रकाशको गतिभन्दा तीव्र कुनै चीज फेला परेमा आज हामी जति पनि भौतिकशास्त्रका नियम देखिरहेका छौं, ती सबै गलत सावित हुनेछन्। त्यसकारण के भनिन्छ भने प्रकाशको गति कुनै विचार होइन, बरु यो स्वयंमा एक नियम हो।

प्रकाशको गतिभन्दा अगाडि जाने कुरा वास्तवमै असंभव छ। किनभने प्रकाशको गतिभन्दा तीव्र कुनै चीज फेला परेमा आज हामी जति पनि भौतिकशास्त्रका नियम देखिरहेका छौं, ती सबै गलत सावित हुनेछन्।

सम्पूर्ण ब्रह्माण्डमा लागू हुने अर्को नियम 'कन्जभेसन' वा ऊर्जा संरक्षणको नियम हो, जसका अनुसार जस्तोसुकै अवस्थामा पनि कुनै विशेष मात्रा कहिल्यै पनि बदलिँदैन। र, यसमा सबभन्दा विशेष द्रव्यमात्रा (मास) को संरक्षणको नियम, ऊर्जाको संरक्षणको नियम र कोणीय गति (एंगुलर मोमेन्टम) को संरक्षणको नियम छन्। मास वा द्रव्यमात्राको अर्थ कुनै पनि चीजको एकप्रकारको भार वा तौल हो र द्रव्यमात्राको संरक्षणको अर्थ कुनै वस्तु एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा जाँदा त्यसको द्रव्यमान बदलिँदैन भन्ने हो। हुन त द्रव्यमान र तौल अलग हुन्छन् तर सहज भाषामा केही समयको लागि द्रव्यमानलाई वजन मानौं। अर्को नियम ऊर्जा संरक्षणको हो, अर्थात् कुल ऊर्जा सधैं निश्चित हुन्छ। ऊर्जालाई उत्पन्न वा अन्त्य गर्न सकिँदैन। यसलाई केवल एक रूपबाट अर्को रूपमा बदल्न सकिन्छ।

प्रकाश किरण बन्नु महाविस्फोटको घटनापछिको ब्रह्माण्डको एउटा ठूलो काम थियो र त्यसपछि लगातार विस्तार हुने कार्य पनि भयो। ऊर्जा विस्तार-विस्तारै कम केन्द्रित भइरहेको थियो। हरेक क्षणसँगै ब्रह्माण्ड अझ ठूलो हुँदै गयो र साथसाथै केही चीसो पनि। अब ऊर्जा विस्तार-विस्तारै पदार्थमा बदलिन लाग्यो। र, यतिखेरसम्म इलेक्ट्रोन कुनै परमाणुको भाग नबनीकन लगातार घुमिरहेका थिए। लाखौं वर्षसम्म चीजहरू यसरी नै चलिरहे। केही फोटोन थोरै ठुलीमा चलेपछि इलेक्ट्रोनसँग टकराउन लाग्थे। यहाँ फोटोनको बारेमा पनि केही जानकारी हुनु आवश्यक छ। प्रकाश साना-साना कणहरू मिलेर बनेको हुन्छ। ती कणहरूलाई नै फोटोन भनिन्छ। यी फोटोनबिना कुनै पनि चीजलाई देख्न सकिँदैन। कुनै पनि चीजलाई देख्नको लागि यी फोटोन त्यो चीजसँग टकराएर हाम्रा आँखासम्म आउनु आवश्यक हुन्छ।

सुरुवातमा ब्रह्माण्डमा इलेक्ट्रोनको संख्या अति धेरै भएकोले कुनै चीजलाई हेर्ने कोशिस गरेको खण्डमा देखिँदैनथ्यो। किनकि फोटोन जुन चीजसँग टकराएर हाम्रा आँखासम्म आउने कोशिस गर्दथ्यो, त्यसभन्दा पहिले नै त्यो मार्गमा कुनै इलेक्ट्रोनसँग टकराउँथ्यो। त्यसकारण के भनिन्छ भने

पाँच प्रदेशमा हल्कादेखि अत्यधिक वर्षाको सम्भावना

काठमाडौं । जल तथा मौसम पूर्वानुमान महाशाखाले अहिले देशभर मनसुनी वायुको प्रभाव रहेको एवं भारतको उत्तरप्रदेश आसपास रहेको न्यूनचापीय क्षेत्रको समेत प्रभाव रहेको बताएको छ । महाशाखाले मनसुनी न्यूनचापीय रेखा सरदर स्थानको आसपास रहेको बताएको हो ।

बिहीबार दिउँसो देशभर साधारणतया बदली रहने जानकारी दिँदै महाशाखाले वाग्मती, गण्डकी, लुम्बिनी, कर्णाली र सुदूरपश्चिम प्रदेशका केही स्थानमा मेघगर्जन र चट्याङसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना पनि बताएको छ । वाग्मती, गण्डकी, लुम्बिनी, कर्णाली र सुदूरपश्चिम प्रदेशका एकदुई स्थानमा भारी वर्षा हुनसक्ने महाशाखाले बताएको छ । देशका उच्चपहाडी तथा हिमाली भागका केही स्थानमा हल्कादेखि मध्यम वर्षा र हिमपात एवं लुम्बिनी र सुदूरपश्चिम प्रदेशका तराई भेगका केही स्थानमा हुरी चल्ने सम्भावना समेत रहेको महाशाखाले जनाएको छ ।

वर्षाका कारण बाढीपहिरो तथा गेग्रान बहावको जोखिम रहेको उल्लेख गर्दै महाशाखाले सहरी तथा तराई क्षेत्रमा डुबानको जोखिम रहेकाले सावधान रहन ती क्षेत्रका सर्वसाधारणलाई अनुरोध गरेको छ । ठूला तथा साना नदीनाला र खोलामा पानीको सतह बढ्न सक्ने, दैनिक जनजीवन, कृषि, स्वास्थ्य, पर्यटन, नदी क्षेत्र आसपासका सडक तथा हवाई यातायात प्रभावित हुनसक्ने भएकाले आवश्यक सतर्कता अपनाउन तथा पूर्वतयारी गर्न सर्वसाधारण तथा सरोकार भएका सबै निकायमा अनुरोध गरिएको छ । जल तथा मौसम पूर्वानुमान महाशाखाले अहिले देशभर मनसुनी वायुको प्रभाव रहेको तथा मनसुनी न्यूनचापीय रेखा पश्चिममा सरदर स्थानको आसपास र पूर्वमा सरदर स्थानको केही उत्तरतर्फ रहेको उल्लेख गरेको छ ।

महाशाखाले बुधबार दिउँसो दिएको जानकारी अनुसार देशभर साधारणतया बदली रहने छ र कोशी, मधेस, वाग्मती, गण्डकी र लुम्बिनी प्रदेशका धेरै स्थान र अन्य प्रदेशका केही स्थानमा मेघगर्जन र चट्याङसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रहेको उल्लेख गरेको हो । महाशाखाले कोशी प्रदेशको केही स्थानमा अत्यधिक वर्षा हुने सम्भावना रहनुका साथै मधेस, वाग्मती, गण्डकी र लुम्बिनी प्रदेशका एकदुई स्थानमा पनि भारी वर्षाको हुनसक्ने छ ।

देशका उच्चपहाडी तथा हिमाली भागका केही स्थानमा हल्कादेखि मध्यम वर्षा र हिमपातको सम्भावना छ । कोशी प्रदेशको तराई भेग तथा मधेस प्रदेशको केही स्थानमा हुरी चल्ने सम्भावना छ । यस्तै बुधबार राति देशभर आंशिकदेखि साधारणतया बदली रहने जानकारी दिँदै महाशाखाले कोशी, मधेस र सुदूरपश्चिम प्रदेशलगायत पहाडी भू-भागका केही स्थान तथा अन्य प्रदेशका केही स्थानमा मेघगर्जन र चट्याङसहित हल्कादेखि मध्यम वर्षाको सम्भावना रहेको उल्लेख गरेको थियो । महाशाखाले बुधबार बिहान नियमित मौसम बुलेटिनअनुसार कोशी, मधेस र सुदूरपश्चिम प्रदेशका एकदुई स्थानमा भारी वर्षाको सम्भावना रहेको उल्लेख गरेको थियो । सोही बुलेटिनका अनुसार देशका उच्चपहाडी तथा हिमाली भूभागका केही स्थानमा हल्कादेखि मध्यम वर्षा र हिमपातको सम्भावना रहेको र मधेस प्रदेशका केही स्थानमा हुरी चल्ने सम्भावना रहेको उल्लेख छ ।

सम्भावित वर्षाका कारण बाढीपहिरो तथा गेग्रान बहावको जोखिम रहेको बताउँदै महाशाखाले सहरी तथा तराई क्षेत्रमा डुबानको जोखिम रहेकाले सावधान रहन ती क्षेत्रका सर्वसाधारणलाई अनुरोध गरेको छ । बुलेटिनमा ठूला तथा साना नदीनाला र खोलामा पानीको सतह बढ्न सक्ने, दैनिक जनजीवन, कृषि, स्वास्थ्य, पर्यटन, नदी क्षेत्र आसपासका सडक तथा हवाई यातायात प्रभावित हुनसक्ने भएकाले आवश्यक सतर्कता अपनाउन तथा पूर्वतयारी गर्न सर्वसाधारण तथा सरोकार भएका सबै निकायमा अनुरोध गरिएको छ ।

केरुडमा अलपत्र नेपालीलाई स्वदेश फर्काइँदै

काठमाडौं । हलेन्दे खोलामा गत असार २४ गते आएको बाढीले मितेरी पुल बगाउँदा केरुडमा अलपत्र परेका नेपालीहरूलाई वैकल्पिक बाटोबाट स्वदेश फर्काइँने भएको छ । रसुवाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी अर्जुन पौडेलले अलपत्र परेका एक हजार दुई सय जनालाई स्वदेश फर्काउने व्यवस्थाका लागि परराष्ट्र मन्त्रालयमार्फत चीन सरकारलाई अनुरोध गरिएको हो ।

निचियाँ पक्षले केरुडमा अलपत्र परेका नेपालीलाई भोजन एवं आवासको प्रबन्ध गरेको समेत मन्त्रालयले बताएको छ । बाढीका कारण अलपत्र परेकामा मालवाहक सवारी साधनका चालक तथा सहचालक गरी ९१ जना रहेको उल्लेख छ । प्रमुख जिल्ला अधिकारीसमक्ष कामको सिलसिलामा त्यहाँ रहेका ११७ जनाले पनि घर फर्कने प्रबन्धका निमित्त आग्रह गरेको जनाइएको छ ।

‘श्रम तथा उत्पादनमा वाइसिएल’

ललितपुर । नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी (माओवादी केन्द्र)को भातु संगठन वाइसिएल नेपाल केन्द्रीय समितिले सुनाकोटीस्थित बालकुमारी चौरमा बिहीबार ‘श्रम तथा उत्पादनमा वाइसिएल’ अभियान शुभारम्भ गरेको छ ।

कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष एवं पूर्वप्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले जनतासँग प्रगाढसम्बन्ध बनाएर श्रम र उत्पादनलाई सँगसँगै लैजानुपर्ने बताएका हुन् । सुनाकोटीस्थित बालकुमारी चौरमा बिहीबार आयोजित अभियानको शुभारम्भ गर्दै अध्यक्ष दाहालले अखिर वर्षा र बाढीपहिरोबाट हुने सम्भावित क्षतिलाई रोक्न सहयोग गर्न आग्रह गरे । ‘परिवर्तनलाई उल्टाउने षड्यन्त्र भइरहेको छ, यसलाई असफल बनाउन सकिन्छ, युवाहरूको सहभागिता धेरै महत्वपूर्ण परिवर्तन हुन्छ’ अध्यक्ष दाहालको भनाइ थियो ‘यसलाई अभियानका रूपमा अगाडि बनाउनुपर्छ ।’

सो अभियानको शुभारम्भ गर्दै पार्टीका उपाध्यक्ष पम्फा भुसाल, बागमती प्रदेशका इन्चार्ज सरल सहयात्री, केन्द्रीय सदस्यहरू हरि दाहाल, राजकाजी महर्जन, दिपेश महर्जनलगायतका नेताहरूको सहभागिता रहेको थियो । कार्यक्रममा अभियान साउन र भदौ दुई महिनासम्म देशभर अभियान सञ्चालन हुने वाइसिएल नेपालका इन्चार्ज रामप्रसाद सापकोटा ‘दिपशिखा’ले जानकारी दिए । बिहीबारदेखि नै देशभर विभिन्न पचास वटा जिल्लामा सुरु हुने जानकारी दिँदै इन्चार्ज सापकोटाले बताए । उनले मुलुकको उत्पादन, श्रम र विपद व्यवस्थापनलाई जोड दिएर वाइसिएल नेपालले काम गर्ने जानकारी गराए ।

वर्षा हुन थालेपछि किसानलाई राहत

काठमाडौं । लामो समयसम्म परेको खडेरीबाट अतालिका सुनसरीका किसानलाई असारको अन्तिम सातादेखि परेको पानीले राहत महसुस गराएको छ । धान रोप्ने समय चर्कै लाग्दा समेत वर्षा नभएर र बोरिङको पानीका भरमा लगाइएको धानको रोपो समेत सुक्न थाल्दा किसानमाफ चिन्ता फैलिएको हो ।

धान रोप्ने समय पानी नपरेपछि जिल्लास्थित भोक्राहा नरसिंह गाउँपालिका-४ का सुरेन्द्र उराँवले बोरिङको पानी तानेर रोपाईँ गरेका थिए । वर्षा नहुँदा धान रोपिसकेको खेत सुकेर चिराचिरा परेको पनि उराँवले बताए । समयमै वर्षा नहुँदा स्थानीयले राखेको धानको ब्याड र रोपो सुक्न थालेको समेत सुक्न थालेको बेला परेको पानीले धानखेती गर्ने किसानलाई राहत मिलेको स्थानीय विनोद मेहताले जनाए । गएको सोमबारदेखि बुधबारसम्म लगातार वर्षा हुँदा धान रोपाईँ गर्न सहज भएको समेत स्थानीय किसानले बताए ।

आकाशे पानीको भरमा खेती गर्न बाध्य भोक्राहा, कोसी, हरिनगर, देवानगञ्ज इन्डालगायतका क्षेत्रमा रोपिएको धानको रोपो पानी पर्न थालेपछि हरियो हुन सुरु गरेको पनि स्थानीयले बताए । आकाशे पानीको भरमा रहेका किसानलाई लामो समयसम्म परेको खडेरीले हैरान बनाएको थियो ।

डेङ्गीको जोखिम, सचेत रहन आग्रह

काठमाडौं । काठमाडौं महानगरपालिकाले नियमित पानी परेकाले डेङ्गी संक्रमणको जोखिम बढेको भन्दै सचेत रहन आग्रह गरेको छ । नियमित पानी परिरहँदा ‘एडिज’ जातिका पोथी लामखुट्टेको टोकाइबाट लामे डेङ्गीको संक्रमणको जोखिम पनि बढेको बताउँदै सचेत रहन आग्रह गरिएको हो ।

महानगरको महामारी रोग रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि स्रोत व्यक्ति ऋषि भुषालले जानकारी दिए । भुषालका अनुसार डेङ्गीबाट कोही संक्रमित भएमा वडामा रहेका स्वास्थ्य प्रबर्द्धन केन्द्रमार्फत सिटामोल र जीवनजल लगायत औषधि सहज उपलब्ध गराउन कामपाले सम्पूर्ण तयारी गरिसकेको हो । जल तथा मौसम विज्ञान विभागले यस वर्षको वर्षायाममा विगतका वर्षमा भन्दा बढी पानी पर्ने बताएसँगै महानगरले डेङ्गीको जोखिम भन्न बढ्ने बताएको छ । सहरी स्वास्थ्य प्रबर्द्धन केन्द्र क्लिनिकमा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मी, स्वास्थ्य स्वयंसेविका, सरसफाइमा काम गर्ने सरसफाइकर्मीले आ-आफ्नो टोलटोलमा पानी जमेको स्थानको सरसफाइ समेत गरिरहेको बताइएको छ ।

डेङ्गीको संक्रमण भएका बिरामीलाई ज्वरो आउने, आँखा रातो हुने र टाउको, पेट, जोर्नी मांसपेशी दुख्ने, आलस्य हुनेजस्ता लक्षण देखा पर्छ । स्रोत व्यक्ति भुषालका अनुसार टाउको दुख्ने, आँखाको गेडी तथा आँखाको पछिल्लो भाग दुख्ने, ढाड, जोर्नी तथा मांसपेशी दुख्ने, शरीरमा बिमिरा आउने, वाकवाकी लाग्ने, पेट दुख्ने, नाक वा गिजाबाट रगत बग्ने, रक्तस्राव हुने, शरीरमा रगत जमेको दाग देखापर्नेलगायत लक्षण रहेको जानकारी दिए । एडिज जातको लामखुट्टेले बिहान र साँझको समयमा टोके सम्भावना बढी भएकाले सो समयमा थप सचेत हुनुपर्ने पनि उनले बताए । डेङ्गीबाट बच्न घर वरिपरि, कार्यस्थल र सार्वजनिक ठाउँमा पानी जम्न नदिने, पानी राख्ने भाँडालाई लामखुट्टे नछिर्ने गरी छोपेर राख्ने, घरको भूयाल ढोकामा लामखुट्टे नछिर्ने जाली हाल्ने, बिहान, दिउँसो, राति जुनसुकै बेला भूल लगाएर मात्र सुत्ने, पूरै शरीर ढाक्ने लुगा लगाउने/ , काम नलाग्ने र पानी भरिनसक्ने सामान जस्तै बोतल, टायर, प्लाष्टिकका वस्तु पानी जम्न नमिल्ने गरी विसर्जन गर्ने, पानी ट्याङ्की, फूलदानी, गमलामा राखिएको प्लेट राम्ररी सफा गर्नेलगायत उपाय अपनाउन महानगरको आग्रह छ ।

यसअघि नै सरकारले ‘साउन महिना डेङ्गी सचेतना’ घोषणा गरेको थियो । बुधबार यहाँ आयोजित कार्यक्रममा स्वास्थ्य तथा जनसंख्यामन्त्री प्रदीप पौडेलले ‘साउन महिना डेङ्गी सचेतना’ घोषणा गरेका थिए । मन्त्री पौडेलले साउनमा डेङ्गी संक्रमण उच्च विन्दु पुग्ने तथा तीव्र हुने भएकाले साउनको सुरुआतदेखि नै सचेतना फैलाउनका लागि डेङ्गी सचेतना महिनाका रूपमा घोषणा गरिएको जानकारी दिए । साउनदेखि कात्तिकसम्म डेङ्गीको जोखिम हुने भएकाले हरेक शुक्रबार बिहान १० बजे ‘खोज र नष्ट गर’ अभियान सुरु गरिने उल्लेख समेत मन्त्री पौडेलले बताए । ‘डेङ्गी साउन महिनामा उच्च संक्रमण हुने सुरुवाती महिना हो’ उनले भने ‘यस महिनामा सतर्कता अपनाउन सके संक्रमण कम गर्न सकिन्छ । त्यसैले सम्भावित जोखिम नियन्त्रण गर्नका लागि साउनलाई सचेतना अभियान महिना घोषित गरिएको हो ।’

डेङ्गी सरकारको एकल पहलले मात्र गर्न न्यूनीकरण गर्न नसकिने भन्दै उनले नीजि क्षेत्र, समुदाय, टोल सबैको सहयोग र समन्वय आवश्यक पर्ने खाँचो औल्याए । मन्त्रालयका सचिव डा विकास देवकोटाले साउनमा बढी पानी पर्ने भएकाले घर वरपर पानी जम्न नदिने उपाय अपनाउन सबैलाई अनुरोध गरे । उनले कम्तिमा साउनदेखि कात्तिकसम्म लामखुट्टे खोज र नष्ट गर अभियान हरेक कार्यलय, टोलमा संचालन गर्न सके डेङ्गी संक्रमणलाई कम गर्न सकिने धारणा राखे ।

‘गत वर्ष सुरु भएको लामखुट्टे खोज र नष्ट गर अभियानका कारणले डेङ्गी संक्रमण घटेको छ’ उनले भने ‘यसपटक पनि यस अभियानलाई निरन्तरता दिएर संक्रमण घटाउनु पर्छ ।’ उनले डेङ्गी पूर्णरूपमा उन्मूलन गर्न नसकिने भन्दै मानिसको जीवनशैली परिवर्तन गरेर संक्रमित हुनबाट जोगिनुपर्ने बताए । इपिडिमियोलोजी तथा सुरुवा रोग नियन्त्रण महाशाखाका निर्देशक डा चन्द्रभाल भाले डेङ्गीको जोखिम हुने क्षेत्र पहिचान गरी खोज र नष्ट अभियान सञ्चालन गर्न स्थानीय तहलाई निर्देशन दिइसकेको जानकारी दिए ।

Why to choose us?

No Load Shading Problem
Sufficient Inverter System

24 Hrs. Internet Facilities

Well-equipped Computer Lab
with Desktop PCs and Laptops

Daily 2 Hrs. Shifts for
Morning, Day & Evening Time

Experienced Instructors

Computer Software Training

Computer Hardware/Maintenance Training

Mobile & Electronics Training

English Language & Tuition

Govt. Regd.
No.: 34623/523

Multichannel Institute

Narayantar, Jorpati, Kathmandu, Ph. No.: 01-4911021

ब्रह्माण्डको...

ब्रह्माण्डको शुरूवाती अवधिमा कुनै तरिकाले त्यहाँ पुगेकै भए पनि केही देख्ने योग्यता राख्न सकिँदैनथ्यो। विस्तारै-विस्तारै तापमान अझ कम हुँदै गयो। तापमान कम भएपछि इलेक्ट्रोनको घुम्ने गति पनि कम हुँदै गयो र इलेक्ट्रोन आफ्नो दोस्रो कण प्रोटोनको पक्कडमा आउनलामे। इलेक्ट्रोन र प्रोटोन अब साँगसँगै हुनलागेका थिए र त्यहीँबाट विस्तारै-विस्तारै एटम (परमाणु) को निर्माण हुनलाम्यो।

हामीले ब्रह्माण्डको बारेमा अध्ययन गरिरहेको बेलामा इतिहासलाई देखिरहेका हुन्छौं। यसमा के बुझ्नुपर्छ भने आज जुन तारा हामीभन्दा करोडौं किलोमीटर टाढा छन्, तिनीहरूबाट हामीसम्म प्रकाश किरण पुग्न दूरीका आधारमा फरक फरक समय लाग्छ।

ब्रह्माण्डको तापमान निकाल्नको लागि हरमन र अल्फर नामका दुई वैज्ञानिकले प्रयोगशालामा कोशिस गरेका थिए र उनीहरूले ब्रह्माण्ड बनेको समयको परिस्थिति बनाउने कोशिस गरे। र, यसको माध्यमबाट उनीहरूले त्यस समय ब्रह्माण्डको तापमान निकाल्ने कुरा सोचे। यो तरिकाबाट उनीहरूले आजभन्दा करोडौं वर्ष पहिलेको एक घटनामा अन्तर्दृष्टिको लागि उत्प्रेरित गरे। उनीहरूको प्रयोगबाट के अनुमान लगाइयो भने त्यसबेलाको तापमान आजको तापमानभन्दा कैयौं हजार गुना बढी थियो।

हामीले ब्रह्माण्डको बारेमा अध्ययन गरिरहेको बेलामा इतिहासलाई देखिरहेका हुन्छौं। यसमा के बुझ्नुपर्छ भने आज जुन तारा हामीभन्दा करोडौं किलोमीटर टाढा छन्, तिनीहरूबाट हामीसम्म प्रकाश किरण पुग्न दूरीका आधारमा फरक फरक समय लाग्छ। उदाहरणको लागि सूर्यको प्रकाश पृथ्वीसम्म आइपुग्न ८ मिनेट २० सेकेण्ड लाग्छ। यसको अर्थ के भयो भने हामीले सूर्यतिर हेर्दा ८ मिनेट २० सेकेण्ड पहिलेको सूर्य देखिरहेका हुन्छौं। यदि कुनै कारणले सूर्यमा विस्फोट भयो भने हामीसम्म त्यो धमाका पनि ८ मिनेट २० सेकेण्डपछि मात्र आउनेछ।

अब के स्पष्ट भयो भने हामीले ताराहरूलाई हेरिरहेँदा वास्तवमा इतिहासलाई हेरिरहेका हुन्छौं। त्यसकारण हामीले देखेका ताराको तापक्रम कम हुनुपर्छ, किनकि ब्रह्माण्ड लगातार विस्तारित भइरहेको छ र यसको साथै लगातार चीसो पनि भइरहेको छ भन्ने कुरा हामीलाई थाहा छ। अर्थात् जुनबेला ताराको सतहबाट प्रकाश निस्केको थियो, त्यसबेला त्यसको सतहको तापमान बढी थियो र त्यो प्रकाश हामीसम्म आइपुग्दा त्यसको सतहको तापक्रम थोरै कम भएको हुनुपर्छ। तर जुन प्रकाश हामीसम्म आइपुग्यो, बढी तापमान भएको सतहबाट निस्केको प्रकाश हो। त्यसकारण हामीले के मानेर चल्नुपर्छ भने हामीसम्म ताराबाट जुन प्रकाश निकलएर आउँछ, वास्तवमा ताराको तापमान त्योभन्दा केही कम हुन्छ।

‘डार्क इनर्जी’ अर्थात् अदृश्य ऊर्जा अत्यन्तै विचित्र प्रकारको हुन्छ। साधारण भाषामा के बुझ्न सकिन्छ भने हामी जुन चीजबाट बनेका छौं, त्यो सामान्य पदार्थ हो र यसमा गुरुत्वाकर्षणको पनि प्रभाव हुन्छ। यसले प्रकाशसँग पनि प्रतिक्रिया गर्दछ। यद्यपि अदृश्य ऊर्जामा गुरुत्वाकर्षण बलको प्रभाव त हुन्छ तर त्यसले कुनै पनि प्रकारले प्रकाशसँग अन्तर्क्रिया गर्दैन। ‘डार्क इनर्जी’ ले ब्रह्माण्डमा एक ‘भ्याक्यूम’ को निर्माण गर्छ। यो भ्याक्यूम अन्तर्गत ब्रह्माण्ड अझ तीव्रतापूर्वक विस्तार हुन्छ। किनकि दुई ग्रहहरूको बीचमा हुने गुरुत्व बलले ब्रह्माण्डलाई सानो बनाउने कोशिस गर्नेछ। तर ‘डार्क इनर्जी’ बाट पैदा हुने ‘भ्याक्यूम’ यति शक्तिशाली हुन्छ कि यसले गुरुत्व बललाई पनि छलेर ब्रह्माण्डको विस्तार गरिरहन्छ। यसको बारेमा पछि थप व्याख्या गरिनेछ।

तारामण्डल (ग्यालेक्सी) हरूको बीचमा

तारामण्डलहरूको बीचमा ब्रह्माण्डभित्र सम्पूर्ण तारा आकाशमा एकसाथ देखिन्छन्। यद्यपि यी ताराहरूको बीचको दूरी अत्यन्तै धेरै हुन्छ। तर पृथ्वीबाट तिनीहरूलाई हेर्दा यी सबै तारा धेरै निकट छन् जस्तो लाग्छ। एक समूहको रूपमा यिनीहरूलाई एक-अर्कोसँगै भएको देखिन्छ। ताराहरूको यो समूहलाई नै ‘ग्यालेक्सी’ भनिन्छ। हाम्रो ‘ग्यालेक्सी’ को नाम ‘मिल्कीवे’ हो, जसलाई आकाशगंगा पनि भनिन्छ। यदि आकास स्पष्ट भएको बेलामा त्यतातिर हेरियो भने त्यहाँ ताराहरूको एक पट्टीजस्तो देखिन्छ। त्यो पट्टीमा ताराहरूको संख्या अत्यन्तै धेरै हुन्छ। यही नै हाम्रो ‘मिल्कीवे’ हो। यो हामीबाट ६ लाख प्रकाश वर्ष टाढा छ। प्रकाश वर्षको अर्थ कुनै ठाउँमा जानलाई प्रकाशलाई कति समय लाग्छ भन्ने हो। ६ लाख प्रकाश वर्ष टाढा हुनुको अर्थ के हो भने पृथ्वीबाट यो आकाशगंगासम्म जानमा प्रकाशलाई ६ लाख वर्षको समय लाग्छ। अब ‘मिल्कीवे’ हामीभन्दा कति टाढा छ भन्ने कुरा बुझ्न सकिन्छ। ‘मिल्कीवे’ को अतिरिक्त हाम्रो नजिकको ग्यालेक्सी ‘एन्ड्रोमेडा’ हो। ब्रह्माण्डमा यी ठूला-ठूला ग्यालेक्सीहरूको अतिरिक्त केही साना ग्यालेक्सीहरू पनि हुन्छन्, जसलाई ‘ड्वार्फ ग्यालेक्सी’ भनिन्छ। यी साना हुन्छन् र यिनीहरूलाई ठूला ग्यालेक्सीहरूमा पाइन्छ। यिनीहरूका ताराको प्रकाश कम हुन्छ। यी सबै चीजहरूबाट ड्वार्फ ग्यालेक्सीको बारेमा जान्न सकिन्छ। यी ग्यालेक्सीहरूको निर्माण अरबौं वर्ष पहिले ग्यासहरू एकत्रीकरण भएपछि भएको हो र आज हाम्रो ब्रह्माण्डमा यस्ता करोडौं ग्यालेक्सीहरू पाइन्छन्।

एउटा ठूलो तारामण्डलको बीचमा एउटा यस्तो संरचना थियो, जसले यी सबैलाई आफूतिर आकर्षित गरिरहेको थियो। यसबाट यी सबै तारा र ग्रहहरूलाई एक विशेष प्रकारको बल प्राप्त हुनलाम्यो। र, त्यो बलको मद्दतले यी तारा र ग्रह संरचनाको चारैतिर घुम्नलामे।

अब हामी यी ग्यालेक्सीहरू कसरी बन्छन् भन्ने सम्पूर्ण प्रक्रियाको बारेमा बुझौं। महाविस्फोटको घटनाको सयौं अरब वर्षपछि विस्तारै-विस्तारै ब्रह्माण्डमा हाइड्रोजन र हेलियम जस्ता ग्यासहरूको निर्माण भयो। त्यसपछि विस्तारै यी ग्यासहरू एक-अर्कोको निकट आउन लागे। यी ग्यासहरू निकट आएपछि तारा र ग्रहहरूको निर्माण भयो। यी तारा र ग्रह पनि एक-अर्कोको निकट नै विद्यमान थिए। यो सबै गुरुत्व बलको कारणले भयो। एउटा ठूलो तारामण्डलको बीचमा एउटा यस्तो संरचना थियो, जसले यी सबैलाई आफूतिर आकर्षित गरिरहेको थियो। यसबाट यी सबै तारा र ग्रहहरूलाई एक विशेष प्रकारको बल प्राप्त

हुनलाम्यो। र, त्यो बलको मद्दतले यी तारा र ग्रह संरचनाको चारैतिर घुम्नलामे। यो प्रक्रिया बिल्कुल त्यस्तै हुन्छ, जस्तो कि पृथ्वीले सूर्यको चारैतिर चक्कर लगाइरहेको छ। यसको कारण के हो भने सूर्य पृथ्वीभन्दा धेरै गुना (१०९ गुना) ठूलो छ र यसको कारणले गर्दा त्यसको गुरुत्वाकर्षण शक्ति पृथ्वीको गुरुत्वाकर्षण शक्तिभन्दा बढी छ। त्यसकारण पृथ्वी अपकेन्द्रित (सेन्ट्रीफ्यूगल) बलको मद्दतले सूर्यको चारैतिर गोलाकारमा घुमिरहेको छ। ‘सेन्ट्रीफ्यूगल’ बललाई यसरी बुझ्न सकिन्छ, जस्तो कि एउटा ढुंगालाई एउटा धागोले बाँधेर त्यसलाई गोलोगरी घुमाइयो भने त्यो ढुंगा आफूतिर नआएर घोलो भएर घुमिरहन्छ। यसको कारण के हो भने जुन डोरीले ढुंगालाई बाँधिएको छ, त्यसबाट ढुंगामा एक बल लागिरहेको हुन्छ, जसलाई ‘सेन्ट्रीफ्यूगल’ बल भनिन्छ। यसैले ढुंगालाई एउटा गोलो मार्गमा घुमाउँछ। यसरी नै ग्यालेक्सीमा विद्यमान तारा तिनीहरूका केन्द्रमा विद्यमान संरचनाको चारैतिर गोलो दिशामा घुम्न लागे।

ग्यालेक्सीको केन्द्रमा विद्यमान यो संरचना आखिर के हो त ? यो संरचनाको नाम हो ‘ब्ल्याक होल’। त्यहीँ ग्यालेक्सीको बीचमा ‘क्वासर्स’ (ब्रह्माण्डका सबभन्दा ऊर्जावान पिण्ड) नामको एक संरचना पनि हुन्छ। ‘ब्ल्याक होल’ र ‘क्वासर्स’ दुवै अत्यन्तै ऊर्जायुक्त संरचना हुन्। ‘क्वासर्स’ सम्पूर्ण ब्रह्माण्डमा सबभन्दा बढी ऊर्जायुक्त संरचना हो। यो ऊर्जासँगै सम्पूर्ण ताराले चारैतिर चक्कर लगाइरहेका छन्। यो ग्यालेक्सी धेरै तीव्र रूपमा ब्रह्माण्डमा घुमिरहेको छ। हामी पनि हाम्रो ग्यालेक्सीको ‘मिल्कीवे’ का हिस्सा हौं, अर्थात् अहिले पनि हामी धेरै तीव्र रूपमा ब्रह्माण्डभित्र कुनै दिशामा गइरहेका छौं। यस्तो हुँदा कैयौं पटक दुई ग्यालेक्सी आपसमा टकराउँछन् पनि।

ग्यालेक्सीहरूको बीच-बीचमा जुन खाली स्थान पाइन्छ, त्यसलाई ‘इन्टर-ग्यालेक्टिक स्पेस’ भनिन्छ। त्यहाँ तापमान अत्यन्तै कम हुन्छ। यस स्थानमा अत्यन्तै धेरै तीव्र रूपमा चल्ने ‘सब-एटमिक पार्टिकल्स’ हुन्छन्।

वैज्ञानिकहरूले अन्ततः दुई ग्यालेक्सी टकराउँदा के हुन्छ भन्ने बारेमा धेरै विचार गरेका छन्। सुरुमा के भनियो भने दुई ग्यालेक्सी आपसमा टकराउँदा यिनीहरूमा जुन कमजोर ग्यालेक्सी हुन्छ, त्यो विस्फोट भएर छरिन्छ र शक्तिशाली ग्यालेक्सी बन्दछ। तर पछि प्रयोगबाट यस्तो बिल्कुल हुँदैन भन्ने कुरा थाहा भयो। ग्यालेक्सीका ताराहरूको बीचमा धेरै बढी खाली स्थान हुन्छ, त्यो खाली ‘स्पेस’ मा अदृश्य पदार्थ वा ‘डार्क म्याटर’ भरिएको हुन्छ। त्यसकारण दुई ग्यालेक्सी आपसमा टकराउँदा यिनीहरूमा विद्यमान ताराहरू पनि आपसमा टकराउने कुरा धेरै कम संभव छ। यसरी ताराबिना एक-अर्कोसँग टकराएका दुवै ग्यालेक्सी आपसमा मिल्छन्। तिनीहरूको केन्द्रमा विद्यमान ‘ब्ल्याक होल’ पनि अब आपसमा मिल्नसकेका हुन्छन्। ब्ल्याक होल मिलेपछि र ताराहरूको स्थान कम भएपछि अझ बढी संघनित भइसकेको हुन्छ। यसकारण यो ग्यालेक्सीमा अब अझ बढी ताराहरूको निर्माण हुनेछ।

ग्यालेक्सीहरूको बीच-बीचमा जुन खाली स्थान पाइन्छ, त्यसलाई ‘इन्टर-ग्यालेक्टिक स्पेस’ भनिन्छ। त्यहाँ तापमान अत्यन्तै कम हुन्छ। यस स्थानमा अत्यन्तै धेरै तीव्र रूपमा चल्ने ‘सब-एटमिक पार्टिकल्स’ हुन्छन्। यिनीहरूमा इलेक्ट्रोन, प्रोटोन जस्ता मूल पार्टिकल सामेल हुन्छन्। यी पार्टिकलसमा यति धेरै ऊर्जा हुन्छ कि पृथ्वीमा आजसम्म बनाइएका सबैभन्दा बढी इर्जायुक्त पार्टिकल पनि यसको सामु अत्यन्तै धीमा हुन्छ। तीव्र रूपमा चल्ने यी पार्टिकलसहरूलाई ब्रह्माण्डीय किरण (कस्मिक रे) भनिन्छ। यिनीहरू लगभग प्रकाशको गति बराबर चल्छन्। एउटा सानो कणसँग पनि अति धेरै ऊर्जा हुन्छ। यो खाली स्थानबाट निकल्ने यी सबै एटमिक पार्टिकलसको ऊर्जालाई नै ‘डार्क इनर्जी’ भनिन्छ। यसको बारेमा पछि अझ बढी व्याख्या गरिनेछ।

अदृश्य पदार्थ : डार्क म्याटर

गुरुत्व बल प्रकृतिको एक यस्तो बल हो, जसको बारेमा हामी सबैलाई धेरै कुरा थाहा छ। तर यति धेरै जानेपछि पनि हाम्रा सामु धेरै प्रश्नहरू छन्, जसको उत्तर छैन। यो गुरुत्व बल जस्तो भव्य चीजलाई सर आइज्याक न्यूटनले सबभन्दा पहिले हाम्रो सामु लिएर आए। उनले के बताए भने दुई चीजहरूको बीचमा लामे बललाई गणितको एक समीकरण $F = \frac{Gm_1m_2}{r^2}$ बाट बुझ्न सकिन्छ। जहाँ = गुरुत्वाकर्षण बल, = गुरुत्वाकर्षण बल स्थिरांक, = दुई वस्तुहरूको द्रव्यमान र = दुई वस्तुहरूको बीचको दूरी हुन्छ।

न्यूटनको करिब डेढसय वर्षपछि एक जना अर्का धेरै प्रतिभाशाली व्यक्ति आए, जसले यही गुरुत्वाकर्षण बललाई केही थप परिवर्तनसँगै हाम्रो सामु प्रस्तुत गरे। र, ती प्रतिभाशाली व्यक्ति अरू कोही नभएर अल्बर्ट आइन्स्टाइन थिए। आइन्स्टाइनले गुरुत्व बल साँगसँगै स्थान र समयको कुरा पनि गरे। उनले कसरी पदार्थ र ऊर्जाले गुरुत्व बललाई प्रभावित गर्दछन् भन्ने कुरा पनि बताए। उनले गुरुत्व बलले केवल सामान्य चीजहरूलाई मात्र प्रभावित गर्दैन, बरु यसले प्रकाशलाई पनि प्रभावित गर्छ भन्ने कुरा पनि स्पष्ट बनाए। यी चीजहरूको प्रमाण पेश गर्नको लागि आइन्स्टाइनले एक उदाहरण दिए - कुनै पनि ताराको प्रकाश कुनै ठूलो ग्रहको निकटबाट जाँदा त्यो सीधै नगएर थोरै मोडिन्छ। यो मोडिनुको कारण त्यो ठूलो ग्रहद्वारा लगाइने गुरुत्वाकर्षण बल हुन्छ।

अब गुरुत्वाकर्षण बल कसरी उत्पन्न हुन्छ भन्ने बारेमा जान्नु आवश्यक हुन्छ। यदि संसारमा विद्यमान कुल गुरुत्वाकर्षण बलको कुरा गर्ने हो भने त्यसमध्ये केवल १५ प्रतिशत मात्र हामीले देख्ने चीजहरूबाट आउँछ, अर्थात् कुनै ग्रह वा ताराबाट। बाँकी ८५ प्रतिशत गुरुत्व बल यस्ता चीजहरूबाट आउँछ, जसलाई आजसम्म पनि कसैले देखेको छैन। यो कति विचित्रको कुरा छ। आखिर यो गुरुत्वबल कहाँबाट आइरहेको छ त ? यसको अर्थ के न्यूटनको नियम गलत छ ? अर्थात् हामीले मानेर चलेको नियममा केही परिवर्तन गर्नु आवश्यक छ ?

यो कुराको बारेमा सबभन्दा पहिले खगोल-भौतिक वैज्ञानिक ज्विक्कीले बताए। उनले ‘क्यालिफोर्निया इन्स्टिच्यूट अफ टेक्नोलोजी’ मा ४० वर्षसम्म पढाइरहे। उनले यो गुप्त अनजान चीजको बारेमा धेरै कुराहरू बताए। उनले ग्यालेक्सीको गति धेरै भएको र यति धेरै गति केवल त्यहाँ विद्यमान ताराहरूको गुरुत्वाकर्षण बलबाट मात्र आउन सक्दैन भन्ने कुरा पत्ता लगाए। यसको अर्थ के हो भने त्यो ग्यालेक्सीमा केही यस्ता चीजहरू पनि विद्यमान थिए, जसले गुरुत्व बल त लगाइरहेका नै थिए तर त्यसलाई देख्न सकिरहेको थिएन। जुन

गतिबाट ती तारा र ग्यालेक्सी चलिरहेका थिए, त्यो पलायन वेग अर्थात् ‘इस्केप गति’ भन्दा पनि बढी थियो।

हामीले यो पलायन वेग अर्थात् ‘इस्केप गति’ को बारेमा पनि जान्नु आवश्यक हुन्छ। रकेट लन्च हुँदा त्यसको एक निश्चित गति हुनुपर्छ। यदि रकेटलाई त्यसको गतिभन्दा कम गतिमा लन्च गरियो भने त्यो रकेटले पृथ्वीको वातावरणलाई पार गर्न सक्दैन र त्यो अन्तरिक्षमा पुग्ने कुरा संभव हुँदैन। त्यस्तै आकासमा ढुंगा वा बल फ्याँक्दा तिनीहरू केही माथि गएर पुनः तल भर्दछन्। किनकि तिनीहरूको गति पृथ्वीको वातावरणलाई पार गरेर अन्तरिक्षमा जानसक्ने हुँदैन। त्यसकारण ‘स्केप भेलोसिटी’ त्यो गति हो, जुन गतिमा कुनै पनि चीजले कुनै पनि ग्रहको वातावरणलाई पार गरी अन्तरिक्षमा जान्छ। ग्यालेक्सीमा रहेका तारा पनि ‘स्केप भेलोसिटी’ भन्दा बढी गतिमा घुमिरहेका थिए। त्यस हिसाबले ती ताराहरूले ग्यालेक्सीबाट बाहिर आउनुपर्थ्यो। तर पनि यस्तो केही भइरहेको थिएन। यसको अर्थ के हो भने त्यो ग्यालेक्सीमा केही यस्ता चीज पनि विद्यमान थिए, जसले ती ताराहरूलाई त्यहाँ बाँधेर राखिरहेका थिए। र, यो समस्या केवल एउटा ग्यालेक्सीमा मात्र थिएन, बरु ब्रह्माण्डमा जति पनि ग्यालेक्सीलाई देखिएको छ, ती सबैमा पनि यही कुरा देखियो। ती ग्यालेक्सीहरूको गति त्यसको ‘स्केप भेलोसिटी’ भन्दा पनि बढी हुन्थ्यो। तर पनि त्यो ग्यालेक्सीका ताराले त्यसलाई छोडेर टाढा जान सकिरहेका थिएनन्। त्यसपछि पहिलो पटक यो अनजान गुरुत्वाकर्षण शक्तिको स्रोतलाई अदृश्य पदार्थ अर्थात् ‘डार्क म्याटर’ भनियो।

‘डार्क म्याटर’ पनि यस्तै कुनै चीज हो। यसलाई देख्न सकिँदैन, न यसलाई छुन नै सकिन्छ। केवल यसको गुरुत्वाकर्षण बललाई महसुस गर्न सकिन्छ।

‘डार्क म्याटर’ लाई सरल भाषामा बुझ्ने हो भने यो बिल्कुल यस्तो हुन्छ, जस्तो कि कुनै अध्यारोमा चुम्बक राखिन्छ र त्यसले फलामको कुनै काँटीलाई आफूतिर आकर्षित गरिरहेको हुन्छ। अब अध्यारोमा भएको कारणले त्यो चुम्बक अदृश्य छ, तर पनि त्यसको प्रभाव देखा परिरहेको छ। ‘डार्क म्याटर’ पनि यस्तै कुनै चीज हो। यसलाई देख्न सकिँदैन, न यसलाई छुन नै सकिन्छ। केवल यसको गुरुत्वाकर्षण बललाई महसुस गर्न सकिन्छ।

पछि धेरै वैज्ञानिकहरूले के देखे भने हरेक ग्यालेक्सीको बीचमा वा एउटा ग्यालेक्सीमा धेरै अलग-अलग स्थानमा केही यस्तो स्थान हुन्थ्यो, जहाँ कुनै पनि तारा विद्यमान हुँदैनथ्यो। र, यो कुरा हरेक ग्यालेक्सीमा देखियो। त्यसपछि वैज्ञानिकहरूले के निष्कर्ष निकाले भने ‘डार्क म्याटर’ अवश्य यो खाली स्थानमा हुनसक्छ। यसको अर्थ के भयो भने ‘डार्क म्याटर’ एक यस्तो चीज हो, जसलाई कतै रहनको लागि स्थानको आवश्यकता त अवश्य पर्छ। र, यो पहिलेदेखि विद्यमान कुनै चीजमा रहन सक्दैन। अर्थात् ‘डार्क म्याटर’ त्यो ठाउँमा रहन सक्दैन, जहाँ पहिलेदेखि नै कुनै अर्को चीज रहेको होस्। यो ‘डार्क म्याटर’ को गुरुत्वाकर्षण बल हाम्रो वरिपरिका सामान्य पदार्थभन्दा ६ गुना बढी हुन्छ।

‘डार्क म्याटर’ को बारेमा अहिले वैज्ञानिक अझ बढी जानकारी जुटाउनमा लागेका छन्, ताकि ब्रह्माण्डको बारेमा अझ बढी गहिरोपरीक जानकारी सकियोस्। ‘डार्क म्याटर’ को रहस्यलाई बुझेपछि ‘ब्ल्याक होल’ को रहस्यलाई अझ बढी सहज ढंगले बुझ्न सकिन्छ। अहिले पनि वैज्ञानिक यो ‘डार्क म्याटर’ कुन चीजले बनेको छ भन्ने कुरा जान्नमा लागिरहेका छन्। किनकि जति चीज देखिन्छ, ती कुनै न कुनै परमाणु र अणुबाट बनेका हुन्छन्। तिनीहरू ठोस, तरल, ग्यास हुन सक्छन्। ‘डार्क म्याटर’ यी सबैको परिभाषाभन्दा टाढा छ। त्यो न ठोस हो, न ग्यास हो र न तरल नै हो। ‘डार्क म्याटर’ केवल ब्रह्माण्डमा विद्यमान छ। यसको उपस्थितिलाई हामी त्यसले लगाउने गुरुत्वाकर्षण बलबाट बुझ्न सक्छौं। तर यदि ‘डार्क म्याटर’ मा प्रकाश दिइयो भने केही पनि देखिँदैन। यदि त्यसलाई छुने कोशिस गरियो भने पनि केही महसुस हुँदैन। त्यसकारण वैज्ञानिकले अहिलेसम्म ‘डार्क म्याटर’ को बारेमा धेरै कुरा पत्ता लगाउन सकेका छैनन्। केही त यसको बारेमा विश्वास पनि गर्दैनन्। किनकि ती मानिसहरू केवल ती चीजहरूमाथि विश्वास गर्छन्, जसलाई देख्न र महसुस गर्न सकिन्छ। तर ‘डार्क म्याटर’ लाई न त महसुस गर्न सकिन्छ र न देख्न नै सकिन्छ।

वैज्ञानिकले ‘डार्क म्याटर’ माथि धेरै विश्वास गर्छन्, किनभने वैज्ञानिक केवल महसुस हुने र देखिने कुरामा मात्र विश्वास गर्दैनन्। उनीहरू ती सबै चीजहरूको बारेमा कुरा गर्दछन्, जसको कल्पना पनि गर्न सकिन्छ र जसलाई प्रयोगको माध्यमबाट प्रमाणित पनि गर्न सकिन्छ। अहिलेसम्म ‘डार्क म्याटर’ ले अर्को प्रकारको गुरुत्वाकर्षण बलसँग प्रतिक्रिया गर्छ वा गर्दैन भन्ने बारेमा पत्ता लाउन सकिएको छैन। अर्थात् यदि कुनै अर्को शक्तिशाली गुरुत्वाकर्षण बललाई ‘डार्क म्याटर’ निकट लिएर जाने हो भने त्यसमा यसको केही असर पर्छ वा पर्दैन। के देखिएको छ भने ‘डार्क म्याटर’ ले प्रबल आणविक बलसँग कुनै प्रकारको प्रतिक्रिया देखाउँदैन। यसको अर्थ के हो भने ‘डार्क म्याटर’ मा कुनै प्रकारको न्यूक्लियस विद्यमान छैन र यदि त्यसमा न्यूक्लियस छैन भने यो कुराबाट ‘डार्क म्याटर’ मा प्रोटोन र इलेक्ट्रोन जस्ता आधारभूत पार्टिकल विद्यमान हुँदैनन्।

अहिलेसम्म ‘डार्क म्याटर’ को बारेमा केवल यति मात्र चीज देखिएको छ कि त्यसले गुरुत्वाकर्षण बल लगाउँछ। ‘डार्क म्याटर’ यस्तो अनजान चीज हो, जसको बारेमा अहिलेसम्म धेरै कुरा जानकारी नै छैन। यो केवल यस्तो चीज बनेर रहेको छ, जुन हाम्रो ब्रह्माण्ड विद्यमान त छ, तर जसलाई अहिलेसम्म पूर्ण रूपमा बुझ्न सकिएको छैन। यद्यपि यति त हामीलाई थाहा छ कि ब्रह्माण्डमा विद्यमान हरेक घटना र हरेक चीज हुनुको एक उद्देश्य हुन्छ। यसको अर्थ ‘डार्क म्याटर’ हुनुको पनि कुनै न कुनै कारण अवश्य छ। ‘डार्क म्याटर’ नहुँदा शायद पृथ्वीमा जीवन नै संभव नहुने पनि हुनसक्छ। यदि यो ‘डार्क म्याटर’ आजै खतम भयो भने शायद त्यससँगै सम्पूर्ण ब्रह्माण्डको पनि अन्त्य हुन सक्छ।

अदृश्य ऊर्जा : डार्क इनर्जी

जति पनि क्रान्तिकारी विचार यो संसारमा आए, तिनीहरू विशेषगरी बीसौं शताब्दीपछि देखिएका थिए। तिनीहरूमा आइन्स्टाइनले दिएको विचारलाई धेरै महत्त्वपूर्ण मानिन्छ। उनको विशेष कुरा के थियो भने उनी धेरै प्रयोग गर्दैनथे। उनी केवल आफ्नो दिमागमा चीजहरूको परिकल्पना गर्थे र त्यसपछि आफ्नो परिकल्पनाको आधारमा र गणितको मद्दतले जटिलभन्दा जटिल चीजहरूलाई प्रमाणित गर्थे र संसारको अगाडि प्रस्तुत गर्थे।

ओली सरकारको...

प्रतिकार्यलाई सशक्त बनाउने तयारीमा जुटन सरकारसमक्ष विशेष आग्रह गर्दछु। विपद् व्यवस्थापनमा सामूहिक प्रयासको आवश्यकता पर्दछ। हाम्रो दल र योसँग सम्बन्धित जनवर्गीय संगठन सक्रियरूपमा विपद्ग्रस्त क्षेत्रमा खटिएका छन्। विपद् प्रतिकार्यमा सहभागी सबैलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु र प्राकृतिक विपदाका ज्यान गएकाहरूप्रति श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्दै शोकाकुल परिवारप्रति समवेदना व्यक्त गर्न चाहन्छु। त्यसैगरी हिजोमात्रै सुदूरपश्चिमको कञ्चनपुरमा छाउगोठमा एकजना महिलाको मृत्यु भएको घटना स्मरण गर्दै मृतकप्रति श्रद्धा र यो प्रथाको अन्त्यका लागि हामी सबैले र विशेष गरी सरकारले सांस्कृतिक अभियान चलाउनुपर्ने आवश्यकताप्रति पनि गम्भीर ध्यानाकर्षण गर्न चाहन्छु। सभामुख महोदय, आज देश बहुआयामिक संकटको स्थितिबाट गुज्रिरहेको छ। केही दिन अघिमात्रै मैले विस्तृत शान्ति सम्झौता हस्ताक्षरकर्ता हामी सबैका अभिभावक गिरिजाप्रसाद कोइरालाको १०२औं जन्मजयन्तीका अवसरमा भनेको थिएँ, र आज फेरि यहाँ सबै माननीयहरूसँग पनि दोहोऱ्याउन चाहन्छु- हामीले विस्तृत शान्ति सम्झौता गर्ने बेला नेपाली समाजको जस्तो परिकल्पना र जनतासँग जे जस्ता वाचा गरेका थियौं, त्यो दिशामा गइरहेका छौं ? के साँच्चै विस्तृत शान्ति सम्झौता गर्दा जे सपना देखेका थियौं, हामी त्यहीँ दिशामा अगाडि बढिरहेका छौं ? हामीले संविधानसभामा घनिभूत बहसको बीचबाट संविधान निर्माण गर्दा जे प्रतिबद्धता गरेका थियौं, त्यहीँ दिशामा गइरहेका छौं ? आज सर्वत्र व्याप्त भ्रष्टाचार, अराजकता र वैथित्यले देश हाम्रो प्रतिबद्धता र सपना विपरित अगाडि बढेको देखिन्छ। गम्भीर समीक्षासहित सच्चिनका लागि कठोर निर्णय नगर्ने हो भने परिस्थिति विफोडक बन्ने देखिन्छ। लोकतन्त्र बलियो बनाउने पहिलो शर्तका रूपमा सुशासनमा जोड दिनुपर्ने,

सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सहज पहुँच स्थापित गर्न सरकारको तत्परता देखिनुपर्ने हो। समाजमा पछाडि पारिएका उपेक्षित उत्पीडित वर्ग, जाति र समुदायका लागि राज्यबाट विशेष संरक्षणमुखी नीति र कार्यक्रम लागू गरिनुपर्ने, संघीयता बलियो बनाउन त्यहीँ अनुरूप कानून निर्माण गरेर कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हो। हामीले सुशासनसहित लोकतन्त्रको संरक्षण, सामाजिक न्यायको प्रत्याभूति र आर्थिक समृद्धिको प्रतिबद्धता गरेर शान्ति सम्झौता र संविधान निर्माण गरेका हौं। आज संसद् र संसदीय समितिहरू कसरी चलेका छन् ? हामीले अनुभूति गरेका छौं। हजारौं पेशाकर्मी शिक्षकहरूसँगको सहमति पालना नगरी विद्यालय शिक्षा विधेयकलाई विचौलियाको हितमा बन्धक बनाइँदै छ। संवैधानिक निकायमा राजनीतिक भागबन्डा, अदालतमा आफ्ना मान्छे र संसदीय समितिबाट सर्वसम्मत रूपमा पारित भएका रातारात विधेयकहरू प्रतिनिधिसभामा पेस हुँदा चलखेल र छेडखानी गरेर कस्तो शासनको गठन गरेको संयन्त्र नै अहिले संकटमा छ। यथार्थ के हो भने, तपाईंहरूले जे, जस्ता जे पनि हुन्छ भन्ने निरंकुशतावादी सोच बोकेर संसद्को जसरी हुर्मत लिइएको छ। र कथित दुई दलको अहंकारले सार्वभौम संसदलाई समेत विचौलियाहरूको खेलमैदान बनाइएको छ। यो देश र जनताका लागि दुर्भाग्यपूर्ण र खेदजनक छ। गत साल यस सम्मानित संसदमा विश्वासको मत लिने क्रममा मैले विस्तारपूर्वक वर्तमान सरकार किन बन्थो, कसका लागि बन्थो र कसको स्वार्थपूर्ति गर्नेछ भनेर चर्चा गरेको थिएँ। त्यतिखेर मैले यो सरकार सुशासनको डरले बनेको हो भनेर टिप्पणी गर्दा यो यो सरकार विचौलियाको स्वार्थ पूर्ति गर्न बनेको भन्दै गर्दा मेरो अभिव्यक्तिलाई सत्ता छोड्नुपर्दाको छटपटी भनेर कतिपयबाट सतही टिप्पणी समेत गरियो। प्रधानमन्त्री ज्यूले त 'यो खरानीको डल्लो होइन, सरकारसँग लगभग दुई तिहाइ छ भन्ने सबैमा हेक्का राहोस्'

भन्दै चेतावनी समेत दिनुभयो। तर, आज एकवर्षपछि सरकारले गरेका काम-कारवाही हेर्दा, त्यतिबेला मैले सरकारवारे गरेको टिप्पणी अब मेरो मात्रै रहेन। यो एकवर्षमा सरकार जसरी प्रस्तुत भयो, संख्याको दम्भमा जसरी कुशासनका पहाड ठडिए, जसरी दलाल, विचौलियाहरूका पक्षमा सरकार नतमस्तक बन्थो। सरकार आज दलाल र विचौलियाको स्वार्थपूर्तिमा छ भन्ने कुरा आमनागरिक र सत्तारूढ दलकै नेता कार्यकर्ताको समेत भाष्य बन्न पुगेको छ। प्रधानमन्त्रीको बेडरुमसम्म विचौलियाको पहुँच छ भन्ने कुरा आमजनतालाई थाहा भएको छ। संसदीय समितिबाट पारित भएका विधेयकमाथि विचौलियाले चलखेल गरे भनेर सत्तारूढ दलकै जिम्मेवार पदाधिकारीले भनिरहेका छन्। सरकारमै रहेका पार्टीका नेताले गठबन्धनको औचित्य पुष्टि गर्न माग गरेका छन्। आम नागरिकका भाषामा पनि संख्याको बलमा टिकेको त छ तर त्यहाँ जनभरोसा छैन। सरकार विचौलियाको आदेशपालक बन्न पुगेको छ। मैले गरेको वस्तुसम्मत टिप्पणीको प्रतिवाद गर्न बडो गर्वका साथ सात बुँदे सहमति र त्यसलाई कार्यान्वयन गर्ने भन्दै तपाईंहरूले गठन गरेको संयन्त्र नै अहिले संकटमा छ। यथार्थ के हो भने, तपाईंहरूले जे, जस्ता तर्क दिएर सरकार बनाएको भए पनि त्यसपछाडि रहेको निहित स्वार्थ लोकले नै लाज मान्ने गरी उदागो भइसकेको छ। अब मैले आरोप लगाइरहनु पर्दैन, दलाल र विचौलियाहरूको स्वार्थ पूरा नहुँदा, रातारात अर्बौको चलखेल हुने परिस्थिति उल्ट्याउन खोज्दा, सेटिङ भत्काउन खोज्दा, तपाईंहरूको अप्राकृतिक गठबन्धन बनेको हो भन्ने कुरा तपाईंहरूले नै पुष्टि गर्नु भएको छ। अहिले आएर एकपछि अर्को गरी हालसम्म सुशासन कायम गर्न सक्षम देखिएका नियामक संस्थालाई पनि विचौलियाहरूकै तर्जबजमा भ्रष्टीकरणतिर लगेको देखिएको छ। त्यस्ता संस्थाहरूको प्रमुखको नियुक्तिमा भएको चलखेल, हाकाहाकी भएको कमिसन डिल र विचौलियाहरूकै इशारामा अघि बढाइएका कार्यहवाट यो सरकारको उद्देश्य र चरित्र अफ प्रष्ट हुन गएको छ। धितोपत्र

बोर्डदेखि जग्गा काण्डहरू, भुटानी शरणार्थी काण्डदेखि मेरिटोकेसी भत्काउनेसम्म, विद्युत बक्यौता नतिर्नेहरूलाई चोख्याउनेदेखि भूमिाफियाहरूलाई कानुनी संरक्षण गर्नेसम्म, सरुवा र नियुक्तिमा मन्त्रीहरूवाटै लाञ्छाका डील भएका विषय सार्वजनिक हुँदासम्म र दलालहरूको स्वार्थपूर्ति गर्नेगरी बजेट ल्याइँदा सम्मका दर्जनौं तथ्यहरूले मैले भनेका कुरा प्रमाणित गरेको छ। अहिले फेरी नयाँ स्टक एक्सचेन्जका लागि निकै ठूलो चलखेल भइरहेको छ। के सरकार अहिलेको प्रक्रिया रद्द गरी लाइसेन्स लिन चाहने इच्छुकहरूलाई निर्धारित मापदण्ड र विधिसम्म तरिकाले प्रक्रिया अघि बढाएर भ्रष्टाचार रोक्न तयार छ ?

यसैगरी विगतमा प्रधानमन्त्रीकै पार्टीले सडकमा आन्दोलन गरेर रोक्ने सुरक्षा निकायको हतियार किन्ने प्रक्रिया अहिले आएर कसको स्वार्थमा अघि बढाउन खोज्नु भएको छ ? अहिले आएर एकपछि अर्को गरी सुशासन कायम गर्न सक्षम देखिएका नियामक संस्थाहरूलाई पनि विचौलियाहरूकै तर्जबजमा भ्रष्टीकरणतिर लगेको देखिएको छ। त्यस्ता संस्थाहरूको प्रमुखको नियुक्तिमा भएको चलखेल, हाकाहाकी भएको कमिसन डिल र विचौलियाहरूकै इशारामा अघि बढाइएका कार्यहवाट यो सरकारको उद्देश्य र चरित्र अफ प्रष्ट हुन गएको छ। आज एकवर्षपछि म प्रश्न गर्न चाहन्छु- के तपाईंहरू अर्को पनि यो अप्राकृतिक गठबन्धनको औचित्य पुष्टि गर्ने ठाउँमा हुनुहुन्छ ? के अर्कोपनि सरकारसँग जनताको भरोसा र नैतिक धरातल छ भन्ने जान्नु भएको छ। म सोझ चाहन्छु- राज्यको श्रोत र साधन दोहन गर्न पाइरहेका सीमित दलाल पूँजपति र विचौलियाबाहेक तपाईंहरूसँग को खुसी छ ? पचासौँ हजार शिक्षकहरू सडकमा उत्रिए, हजारौँ निजामति राष्ट्रसेवकहरूले कार्यालय ठुप पार्ने चेतावनी दिइरहेका छन्। चिकित्सकहरू वारम्बार सडकमा आउने अवस्था बनेको छ। सहकारी पीडितको आक्रोश र पीडा उस्तै छ। मीटरब्याज पीडितका समस्या भन्ने पीडित भइरहेका छन्। भ्रष्टाचारीहरूलाई चोख्याइँदै छ, नागरिक संस्था र समूहमा आक्रोश र असन्तुष्टि छ। जनतामा फन निराशा बढाउने काम हुँदै छ। यो सबै तपाईंहरूकै कारणले हो। आज एकवर्षपछि म प्रश्न गर्न चाहन्छु

यो एक वर्षमा कसको विश्वास जित्नुभयो प्रधानमन्त्री ज्यू ? कुन चाहिँ वर्गका मानिस खुसी छन् ? सरकारका गतिविधिले कसले पाउँदैछ लाभ ? जनताको त कुरै छैन सरकारका गतिविधि र नेतृत्वको प्रवृत्तिले तपाईंहरूकै कार्यकर्ता समेत सरकारसँग सन्तुष्ट हुन सकिरहेका छैनन्। सभामुख महोदय, म माननीयहरूलाई स्मरण गराउन चाहन्छु, गत वर्ष असार २८ गते यस सम्मानित सदनमा विश्वासको मत लिँदै गर्दा मैले अलोकतान्त्रिक गठबन्धनले प्रतिगमन र निरंकुशतालाई नै प्रश्रय दिने चिन्ता व्यक्त गरेको थिएँ। गठबन्धन बन्ने परिस्थिति र सरकारको नेतृत्वको प्रवृत्ति हेरेर मैले त्यतिबेला भनेको थिएँ- हजारौं योद्धाहरूको त्याग र बलिदानबाट प्राप्त लोकतन्त्रमा संकट चिहानमा मिल्काइएका पात्र र प्रवृत्तिबाट छैन, यदि संकट आउँछ भने यही सरकारको रवैयाबाट आउनेछ। त्यसैले प्रचण्डसँगको रिस लोकतन्त्रसँग नलिनुहोला भनेर वर्षदिन अघि नै मैले भनेको थिएँ। सामान्यतः लोकतन्त्रमा मुख्य प्रतिस्पर्धी दलहरू मिलेर सरकार बनाउँदैनन्। अप्राकृतिक रूपमा बन्ने यस्ता गठबन्धनले निरंकुशता र स्वेच्छाचारिता बढाउने र लोकतन्त्रलाई नै कमजोर बनाएका केयन उदाहरण रहेको कुरा मैले स्मरण गराएको थिएँ। तर विडम्बना, यी उदाहरणहरूमा तपाईंहरू पनि थपिनु भयो। सरकारका गतिविधिले देशलाई त्यही विन्दुतिर धकेल्दै छ। तपाईंहरूकै कुशासनको परिणामस्वरूप मैले एकवर्ष अगाडि प्रकट गरेको चिन्ता केही समयअघि तीनकुने र देशका विभिन्न भागमा भएका प्रतिगामी हर्कतका रूपमा देखा पर्यो। यही कारण व्यवस्था र प्रणालीमाथि नै प्रश्न उठाउनेहरू सक्रिय बने। त्यस प्रकारको प्रतिगामी उद्घण्टाको सशक्त प्रतिवाद प्रतिपक्षीहरूको तर्फबाट हामीले गर्यौं। राष्ट्रिय राजनीतिमा सबै दलको सन्तुलन खोज्ने, राष्ट्रपतिदेखि उपसभामुखसम्म सबैमा एउटै दलको एकाधिकार र एकलौटी

तानाशाहीकरणको साटो सबै दलको प्रतिनिधित्व खोज्ने मरो सकारात्मक प्रयास तपाईंहरूका लागि अस्थिरता हुन सक्ला, यसमा मेरो भन्नु केही छैन। तर, तपाईंहरू अहिले जुन कोर्समा हुनुहुन्छ, त्यसले यो एकवर्षमा तपाईंहरूको ग्राफ कति बढ्यो या घट्यो भन्ने मूल्यांकन पक्कै गर्नु भएकै होला। हिजो लोकतन्त्रको आन्दोलनलाई बयलगाडा भनिरहेँदा या पटक-पटक संसद् विघटनका श्रृंखला हेर्दा खेरी प्रतिगमनकारीहरू सल्लालाउँदा या व्यवस्थामाथि प्रश्न उठ्दा सरकारको नेतृत्वलाई भित्रैबाट चिन्ता लाग्छ भनेर पत्याउन सकिने आधार देखिँदैन। संसद्को सबैभन्दा ठूलो दल हो कांग्रेस। एकपछि अर्को स्वेच्छारिताका श्रृंखलाहरू जसरी अगाडि बढाइएका छन्, जसरी अहंकार र प्रतिशोधपूर्ण व्यवहार हावी हुँदै गएको छ, यसबाट नेपाली कांग्रेस पनि स्वर्ग र नर्ककै गोलचक्रकण्डको पासोमा परेको र आफूलाई त्यसै समर्पण गरेको देखिएको छ। सभामुख महोदय,

अधिल्लो सरकारले थालेका कामबाट सिर्जित परिणामवाहेक सरकारले कुनै पनि काम नगर्दा यो एक वर्ष अर्थतन्त्रको लागि अवसर खेर फालिएको वर्ष हुन पुगेको छ। रोजगारीको अवसर नपाएका युवा वैदेशिक रोजगारीमा जाने क्रम बढेकोले रिमिटेन्स पनि बढेको देखिएको हो। आर्थिक शिथिलताले मागमा कमी आएको कारण मुद्रास्फीति न्यूनस्तरमा रहेको छ। तर, सरकारले थियै तथ्याङ्क देखाएर अवन्तमा ठूलो सुधार ल्याएको दावी गर्ने गरेको छ। सरकारको कुन कार्यले रिमिटेन्स बढेको हो वा मुद्रास्फीतिमा कमी आएको हो ? अर्थतन्त्रको वास्तविक क्षेत्रका अन्य परिसूचकहरूको हालत के छ ? व्याजदर न्यूनस्तरमा भर्दा पनि कर्जा प्रवाह हुन नसकेर वैकहरूमा ६-७ खर्ब थुप्रिएको छ। हाम्रो जस्तो श्रोत-साधन सीमित रहेको देशमा यति ठूलो रकम प्रयोगविहीन अवस्थामा रहनु भनेको सरकार र सम्बन्धित निकायहरूको अकर्मण्यताको परिणाम हो। सरकारका पछिल्ला नीतिले व्याजदर अफ तल फर्ने, वचत निरुत्साहित भइ निक्षेप घट्ने, पुँजी पलायन हुने, न्यून प्रतिफलका परियोजनामा लगानी हुने र यसको परिणामस्वरूप अर्थतन्त्रले अफ अफ्टेरो अवस्था भोगनुपर्ने जोखिम देखिएको छ। अर्कोतर्फ सरकारले घरजग्गा व्यवसाय र सेयर बजारमा उछाल ल्याउनुलाई नै प्रमुख उद्देश्य बनाएर उत्पादन र रोजगारी बढाउने तथा हिलो विकासका आधार तयार गर्ने कार्यहरूलाई बिर्सको छ। म एउटा उदाहरण दिन चाहन्छु- मेरो नेतृत्वको सरकारले कीर्तिपुरमा रहेको क्रिकेट रंगशाला निर्माणको काम अघि बढायो। फ्लड लाइट जडान गर्न ठेक्का पनि भयो। तर, त्यही बेला हामी बाहिरिनु पर्‍यो। अनि प्रधानमन्त्रीकै भाषामा शक्तिशाली दुई तिहाईको सरकार बनेपछि उहाँले प्रतिपक्षकै विषय बनाउँदै पहिलो निर्णय नै तीन सय दिनभित्र फ्लडलाइट र प्यारफिटसहितको अन्तर्राष्ट्रिय रंगशाला बनाउने घोषणा गर्नुभयो। तर, आज एक वर्ष बित्यो, जोडियो त फ्लडलाइट ? बन्थो त प्यारफिट ? राष्ट्रीय गौरवका आयोजनाहरूको प्रगति यथनीय छ। अस्ती २७ गते प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा बसेको बैठकमा स्वयं प्रधानमन्त्री ज्यूले प्रगति अवस्था देख्नुभयो होला। सुनकोशी मरिनको बाँकी ठेक्कादेखि महाकाली करिडोरको अवस्था बुझ्नुभयो होला। घोषणा भएका ५ वटा आयोजना सुरु नै हुन सकेको जानकारी पाउनुभयो होला। अधिकांश आयोजनामा ५० प्रतिशत भन्दा बढी प्रगति भएको छैन। कतिपय त १० प्रतिशत पनि पुगेका छैनन्। लागत खर्च बढेको बढ्यै छ। मेरो प्रश्न के हो भने यो एक वर्षमा, यी आयोजनाहरूको काम अघि बढाउन सरकारले के प्रयास गर्‍यो ? एक वर्षपछि बैठक राखेर प्रधानमन्त्रीले निर्देशन दिँदामा काम अघि बढ्छ ? यो जनावद्ध ढंगले सघन अनुगमनसहित सरकारले पहलकदमी लिनुपर्दैनथ्यो ? जबकी हामीले नियमित रूपमा यी आयोजनाहरूको भर्चुअल अनुगमन, फिल्ड अनुगमन र समस्या फुकाउन सघन छलफलको परम्परा बसालेका थियौं। तर, यो तपाईंहरूको प्राथमिकतामा परेन। यो पछिल्लो ११ महिनामा वैदेशिक रोजगारीका जाने युवा

बढे कि घटे ? पछिल्ला तथ्यांकले भन्छ- घटेनन्। बरु अधिल्लो वर्षको तुलनामा ७७ हजार ८ सय भन्दा बढी युवा विदेशिने लक्षमा थपिए। र विदेशिने युवा बढेपनि रिमिट्यान्समा भने तुलनात्मकरूपमा घटेको तथ्यांकले देखाउँछ।

प्रधानमन्त्रीजीको एउटा गज्जबको बानी छ- कुनै तयारी र काम नहुँदै जस लिइहाल्नु पर्ने। आयोजना सुरु नहुँदै उद्घाटन गरिहाल्नुपर्ने। ताम्रपत्र, शिलापत्रमा नाम कुँदाइहाल्नु पर्ने। काम नभएपनि प्रचार गरिहाल्नुपर्ने। तर, यी तथ्यहरूले के भन्छ ? राष्ट्रिय गौरवका आयोजनामा यो एकवर्षमा भएको प्रगति हेर्नुभएको छ ? हेर्नुहोला अनि बल्ल भन्नुहोला, जस पाउने काम कति गर्नुभएको छ। अनि सुशासनका मानकहरूको तुलना गर्नुहोला। यो एक वर्षमा तीनवटै तहका सरकारबीच के कति समन्वय गर्नुभयो ? विकास परिषददेखि अन्य संरचनाहरूको बैठक र विगतका के कति निर्णय कार्यान्वयन गर्नुभयो ? कार्य-विस्तृतिकरण प्रतिवेदन कहाँ राख्नुभएको छ ? त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सुरु भएको मेरिटोकेसी कहाँ पुर्‍याउनुभयो ? हामीले बालुवाटारको साटो मन्त्रिपरिषद्को निर्णयित बैठक प्रधानमन्त्री कार्यालय, सिंहदरवारमा डाकेर राष्ट्रिय हितका पक्षमा कति निर्णय गर्नुभयो ? सभामुख महोदय, समयमा नै मलखाद उपलब्ध नहुँदा किसानहरू मार्कामा छन्। रोपाईंको समयमा पनि सरकारले मलखाद वितरण गर्न सकेको छैन। मेरो नेतृत्वको सरकारले अधिल्लो वर्ष मल वितरण सुनिश्चित गर्दै चालु आर्थिक वर्षका लागि ५ लाख ५० हजार टन मल आपूर्ति गर्न करिब २७ अर्ब ९७ करोड रकम बजेटमार्फत सुनिश्चित गरेको थियो। तर, आज असार सकिने लाग्दा समेत किसानको खेतमा मल पुगेको छैन। वितरण त परको कुरा हो, अहिलेसम्म सरकारले २ लाख मेट्रिक टनभन्दा बढी मल आयात नै गर्न सकेको छैन। म सरकारलाई सोझ चाहन्छु- आयात भएको भनिएको मल पनि कहाँ गयो ? मल वितरणमा शक्ति र पहुँचको आधारमा पक्षपात हुँदै आएको छ। यो परिपाटी भत्काइयोस्। उखु किसानको बक्यौता त पर को कुरा, सरकारले अनुदान नै आधा घटाएको छ। यसमा पुनर्विचार गरियोस्। पर्याप्त सिँचाई र वर्षा नहुँदा देशको अन्नभूमि तराई मधेशमा धानका बेना सुकिरहेको र रोपाईं भएको धानवाली पनि सुकिरहेको स्थिति छ। किसानका लागि कृषि मीटर रोकि राखिएको छ। विद्युत उपलब्ध भएको छैन। किसानलाई तत्काल कृषि मीटर उपलब्ध गराउनु, आवश्यक विद्युत आपूर्ति गर्न, सिँचाईको प्रबन्ध मिलाउनु र राहत व्यवस्था गर्न म सरकारको ध्यानाकर्षण गराउन चाहन्छु। हिजोमात्रै एकजना किशोरीको छाउगोठमा मृत्यु भयो। मृतकप्रति समवेदना व्यक्त गर्दै छाउपडीविरुद्ध राष्ट्रीय अभियान सुरु गर्न सरकारसँग माग गर्दछु। मेरो नेतृत्वको सरकारले यसै आर्थिक वर्षमा ५ लाख भूमिहीन सुकुमवासीलाई जग्गा धनी प्रमाणपत्र दिने गरी गृहकार्य गरिएको थियो। तर दुई तिहाईको दम्भ बोकेको सरकारले भूमि आयोगका पदाधिकारी परिवर्तन गर्नुबाहेक सिन्को समेत भाँच्न सकेन। भूमिहीनलाई जग्गा स्वामित्वका लागि सघन प्रयास गरिनुपर्नेमा सरकारका मन्त्रीहरू सरुवा तथा भूमिहीनका लागि स्थापना भएको आयोगको पदाधिकारी चयन गर्न समेत विचौलियासँग लाञ्छाका डील गरिरहेका छन्। प्रधानमन्त्री ज्यूलाई म उहाँले चित्रगुप्तलाई बयान दिन तयार छु भनेको उहाँको अभिव्यक्ति स्मरण गर्न अनुरोध गर्दछु। अहिले त जहाँ सरकार त्यहाँ भ्रष्टाचार र वैथित्य भनेजस्तो भएको छ। राज्यका आधिकारिक निकाय र प्रणालीसँग समानान्तर हुनेगरी संरचना नै बनाएर असुली गरिएका समाचार आउन थालेका छन्। देशभित्र मात्र नभएर विदेशमा समेत, जहाँ-जहाँ प्रधानमन्त्रीले पाइला टेक्नुहुन्छ, त्यहाँ विवाद हुने गरेको छ। प्रधानमन्त्री ज्यू, खुल्लमखुल्ला सरकारका मन्त्रीहरूमाथि एकपछि अर्को भ्रष्टाचारका आरोप लागिरहेँदा समेत तपाईंलाई सरकार अर्कै सुशासनकै दिशामा छ भन्ने लाग्छ ? के दिनुहुन्छ अब बयान ? यस्ता अनगिन्ती उदाहरणले प्रधानमन्त्री ज्यूको भ्रष्टाचार गर्दिने र गर्न पनि दिन्ने भन्ने बडो राम्रो

लामखुट्टेबाट सार्ने रोगबाट बचौं

◆ लामखुट्टेको टोकाइबाट औलो (मलेरिया), डेङ्गी, कालाजार, जापनिज इन्सेफ्लाइटिस जस्ता सङ्क्रामक रोग लाग्न सक्दछ। त्यसैले लामखुट्टेको टोकाइबाट बच्न:

- ◆ घर वरिपरि पानी जम्न नदिऔं,
- ◆ घर तथा गोठ वरिपरि सफा-सुगध राखौं,
- ◆ गोठ तथा खोर घरभन्दा टाढा राखौं,
- ◆ पूरा बाहुला भएको कपडा लगाऔं,
- ◆ सुत्दा झुल लगाएर मात्र सुतौं,
- ◆ भ्याल तथा ढोकामा लामखुट्टे पस्न नदिन जाली लगाऔं।



नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड